ÑAPA
Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 8 november 2014

Acteur/regisseur Raymi Sambo:

‘Wie naar vroeger kijkt, gelooft niet in later’

Pagina 10 & 11

Inhoud

Voorpagina 1

Inhoud 2

Uitgelicht 3

Gezondheid 4 & 5

Reizen 6

Eten & drinken 7

Literatuur 8 & 9

Raymi Sambo 10 & 11

Stichting Jena 12 & 13

Business 14 t/m 18

Puzzels 19

Beroep onder de loep 20

Foto van de week.

Ook onze wilde duiven kunnen vertrouwd raken in hun omgeving. Staande in de volière komt een buladuifi iedere dag op het voer af. Op een plankje aan de buitenkant van de kooi wacht het beestje tot hem voer wordt toegereikt. Ook buiten eet het duifje al uit de hand. Hoe mooi kan de natuur toch zijn! Deze foto werd ingestuurd door Joost Pronk.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede, Linda van Eekeres, Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Mineke de Vries

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Mischa Bremer
Monique Casimiri
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
Wouter Mol
Milangela Plate
Jan de Ruijter
Elton St. Jago
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Thuis.

Zomer in de winter

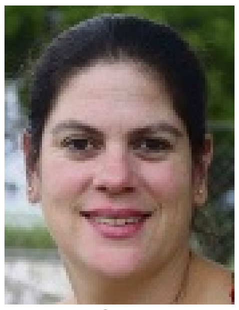

Monique Casimiri

Het is ongehoord, maar het is begin november en ik loop in mijn zomerkleren. Blote voeten in mijn schoenen, hemdje aan met een blouse los erover, zonnebril op en iets drinken op het terras.
Bij onze laatste verbouwing is het ons gelukt om een walking closet te realiseren. Dat betekent dat al mijn kleren het hele jaar in zicht zijn. Ze verschuiven weleens van plank, omdat een trui zich gemakkelijker laat pakken van een plank op ooghoogte dan van de bovenste plank, maar verder schuift het allemaal niet zo.
Ik kan mij nog herinneren van vroeger, toen ik nog in Nederland woonde, dat in de zomer de winterkleren in koffers zaten, die op zolder lagen, en in de winter lagen de zomerkleren in de koffers. Twee keer per jaar hadden wij een grote pas-sessie. Wat kon nog een seizoen mee en wat mocht echt weg.
De laatste paar weken heb ik regelmatig aan die koffers gedacht. Ook omdat ik verschillende mensen sprak die klaagden dat ze hun zomerkleding al hadden opgeborgen en nu dus niet goed wisten wat ze aan moesten. Ik had mijn dikke truien nog niet verplaatst. Ik had ze eens goed aangekeken. Ik hoefde ze niet te passen. Het passen zou het probleem niet zijn, zo'n dikke trui verbergt elke vorm van vrouwelijkheid, die zijn altijd groot en wijd dus die paar kilo meer of minder is niet zichtbaar. Ze representeren hooguit het modebeeld van enkele jaren, maar dat kan me weinig deren. Ik trek ze alleen aan als het echt niet anders meer kan. Bij het aantrekken van dikke truien geef ik mij over aan de kou en dat wil ik eigenlijk niet. Als ik die kou negeer is hij er niet, probeer ik mij al jaren wijs te maken.
Goed, die zomerse weken die er nu zijn. Het is al een paar weekenden prachtig weer. In de twintig graden Celsius met soms een zacht windje erbij. Ik geniet er met volle teugen van. Ik zie de toekomst weer positief tegemoet en pak alles aan wat ik aan kan pakken. Niets is mij teveel en ik lijk overdag energie voor tien te hebben. Op het terras waren alle plekjes bezet. We schoven aan bij vreemden aan tafel en genoten van een wijntje in de lage zon die iets harder moest werken om warmte af te geven. Van mij mag het best nog even zo blijven.
Het is geen geheim dat ik niet zo'n liefhebber ben van de wintermaanden. Sneeuw kan mij wel bekoren, zeker die eerste sneeuw die valt vind ik iets magisch hebben en als het blijft liggen, dan heb ik plezier voor tien in de sneeuw, maar die kou die erbij hoort heb ik niet graag. En het duurt ook zo lang. Daarom geniet ik nu extra van deze paar weken die we cadeau hebben gekregen.
Alleen die klok die ze een uur terug hebben gezet gooit wat roet in het eten. Het wordt weer vroeger donker. Mijn man zegt, ik kom weer in de Curaçao-modus. Het is nu inderdaad zo rond zes uur donker. Het duurt nooit zo lang, die periode dat de donkerwordtijd op die van Curaçao lijkt. Al gauw zal het rond vier uur donker worden. Ik tel de dagen af tot 21 december. Vanaf die dag wordt het elke dag weer wat langer licht.
Ik laat mijn zomerkleren maar op die middelste plank liggen. Wishful thinking? Vast wel. Maar zolang ze binnen handbereik liggen kan ik ze snel pakken om aan te trekken.

Uitgelicht.

Adriana's Academy

In het Curaçaosch Museum is tot 13 november werk te zien van leerlingen van Papy Adriana (Adriana's Academy for Arts & Science). Vorige week donderdag werd de expositie met zeer divers werk (schilderijen, tekeningen en zelfs een rijstmozaïek) onder grote belangstelling geopend. Het Curaçaosch Museum is open van dinsdag t/m vrijdag van 08.30 tot 16.30 uur. Op zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur. Op zondag en maandag is het museum gesloten.

Foto's: Ken Wong

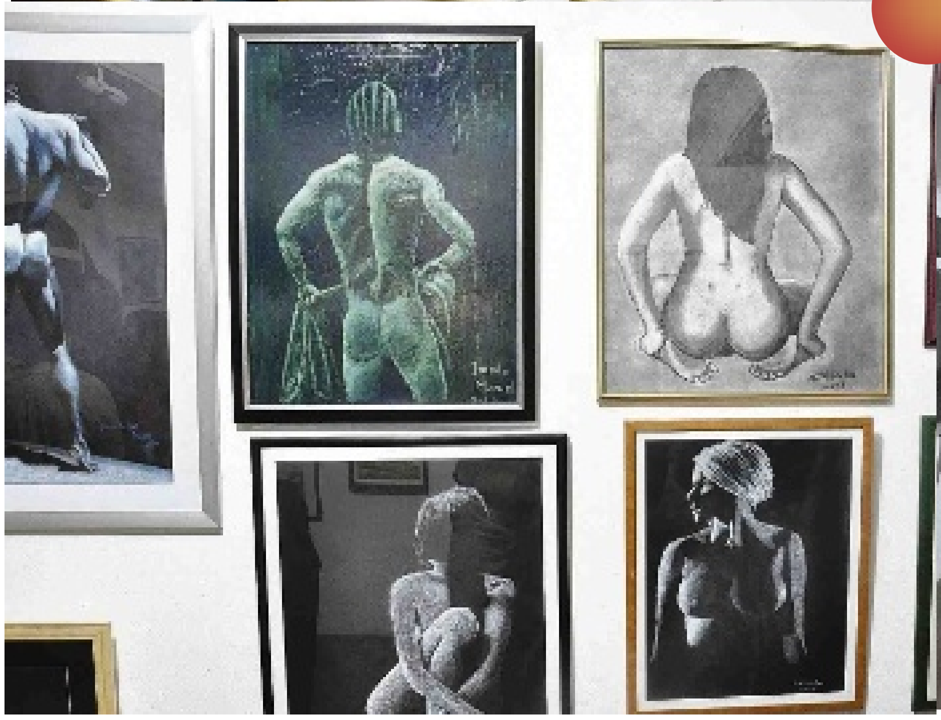

Medisch.

Vragen over... Ebola

De ziekte heet officieel Ebola hemorragische koorts. Deze wordt veroorzaakt door een virus (filovirus). Andere virussen die hemorragische koorts kunnen veroorzaken zijn het Marburgvirus, Lassavirus en Dengue hemorragische koorts.
De ziekte Ebola is vernoemd naar de rivier Ebola in de Congo, waar het virus voor het eerst in 1976 werd gevonden. In dat jaar waren er uitbraken in Sudan en het toenmalige Zaïre (nu de Democratische Republiek Congo). Ebola veroorzaakte in de jaren daarna meerdere epidemieën in Afrikaanse landen.

Besmetting en ziekteverschijnselen

Vleermuizen zijn de meest waarschijnlijke bron voor filovirussen. De virussen zijn aangetroffen bij verschillende vleermuissoorten die in Afrika leven. Zij verspreiden het virus onder meer via hun ontlasting. Verschillende dieren in het Afrikaanse tropische regenwoud kunnen met het virus worden besmet, zoals chimpansees, gorilla's en antilopen. Als mensen deze dieren slachten en eten, kunnen zij het virus ook krijgen.
Ebola is besmettelijk tussen mensen onderling, namelijk door alle vormen van direct lichamelijk contact met bloed, ontlasting, urine, sperma, braaksel en zweet. Verspreiding van het virus via de lucht (bijvoorbeeld door niezen of hoesten), is nog nooit aangetoond.
Ook lichamelijk contact met een persoon die is overleden aan het Ebolavirus, bijvoorbeeld bij het wassen van het lichaam, wat vaak gebeurt in Afrika, of tijdens een begrafenis kan besmetting veroorzaken.
De tijd tussen het oplopen van het Ebolavirus en ziek worden is gemiddeld een week. Een patiënt is besmettelijk als er klachten ontstaan zoals koorts, hoofdpijn, keelpijn, gele ogen en spierpijn. In de tweede fase van de ziekte krijgt de patiënt de volgende klachten:
Diarree, braken, huiduitslag, bloedingen uit alle lichaamsopeningen, nier- en leverproblemen en moeite met ademhalen.
Het Ebolavirus verspreidt zich via het bloed in het hele lichaam en weet zeer adequaat het afweersysteem te verlammen, vaak nog voordat het afweersysteem de boosdoener detecteert en doorheeft wat er gebeurt. Op het moment dat het lichaam het virus opmerkt, is het vaak al te laat en heeft het zijn dodelijke werk al kunnen doen door bloedklonters te veroorzaken die vitale organen blokkeren en aldus voor enorme bloedingen zorgen.

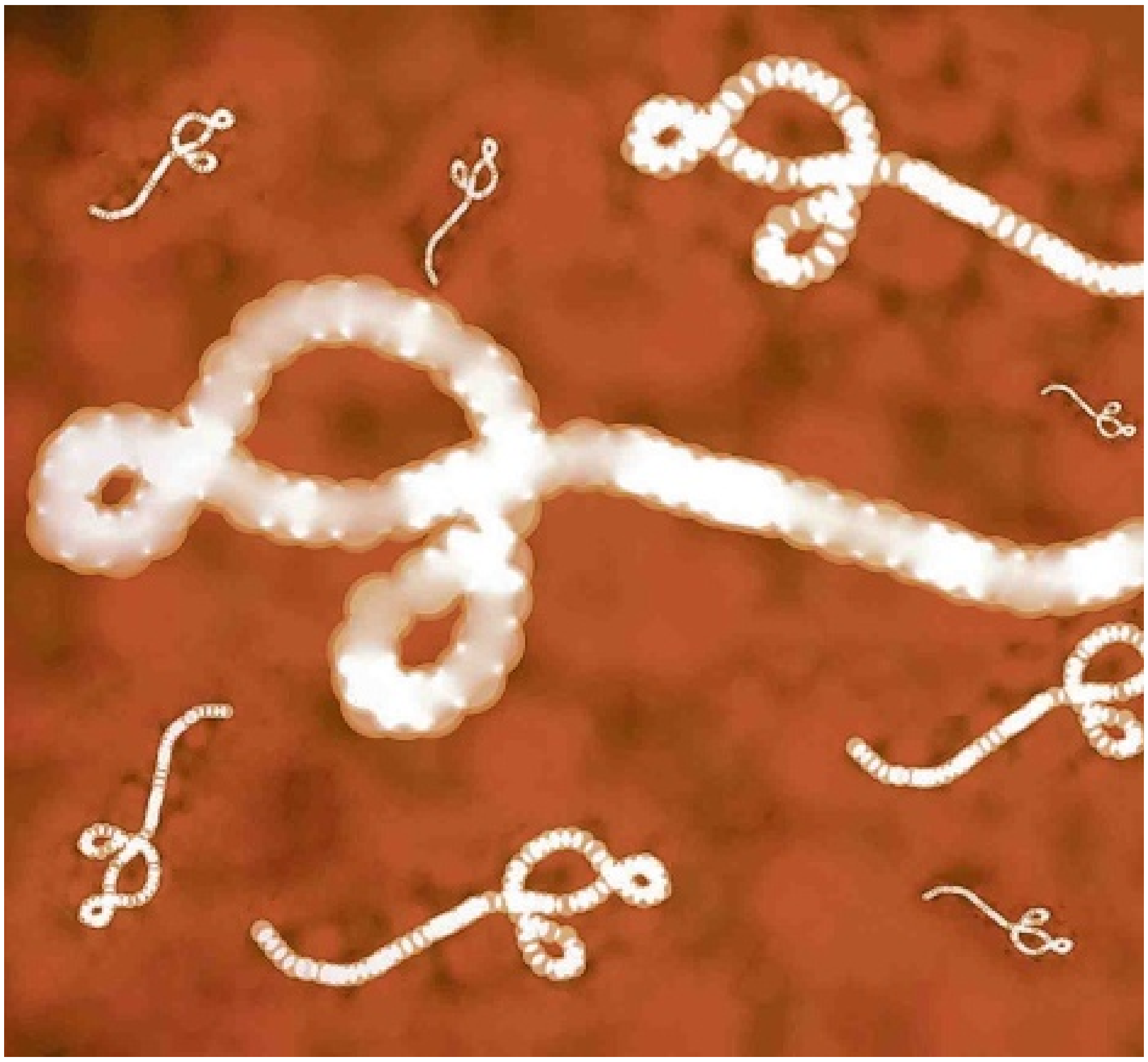

Behandeling

Als iemand eenmaal is besmet met het Ebolavirus, dan is het overlijdensrisico zeer groot. Er is in oktober 2014 nog geen officiële behandeling voor Ebola, er is geen vaccin beschikbaar. In Afrika overlijdt meer dan 50 procent van de besmette patiënten. Het onderzoek naar een behandeling voor Ebola loopt, momenteel in oktober 2014 worden alleen nog de complicaties van de ziekte behandeld om het ziekteverloop zo 'gunstig' mogelijk te maken. Eind augustus 2014 is er een experimenteel geneesmiddel op kleine schaal getest. Dit geneesmiddel blijkt te werken, maar wordt nog verder onderzocht op onder meer bijwerkingen en of het ook echt bij iedereen zal werken.
Vooral in de Verenigde Staten is er vanaf 1989 uitgebreid onderzoek gedaan naar het Ebolavirus. Er is daar een vaccin gevonden dat bij muizen en apen zorgt voor genezing. In augustus 2014 zijn er twee testpersonen met succes behandeld met dit middel, maar het middel zit nog in de experimentele fase en zal nog uitgebreid getest moeten worden voordat het daadwerkelijk overal ingezet kan gaan worden.

Bestrijding en preventie

Een Ebola-uitbraak wordt bestreden door patiënten snel te herkennen, en af te zonderen (te isoleren) zodat er geen nieuwe besmettingen plaatsvinden. Mensen die in direct contact zijn geweest met een patiënt worden een tijdlang gevolgd/gemonitord om te kijken of zij ook ziek worden. Is dat het geval dan worden zij ook meteen opgenomen in het ziekenhuis, waarbij zij afgezonderd van andere patiënten worden verpleegd. Door een bloedonderzoek kan men in het laboratorium aantonen of mensen besmet zijn.

Moeten we ons zorgen maken op Curaçao?

Nee, we hoeven ons geen zorgen te maken op dit moment. Wel moeten we waakzaam zijn. Het herkennen van de symptomen en het snel isoleren en afzonderen van eventuele besmette patiënten is essentieel. De gezondheidszorg is hier veel beter geregeld dan in de landen waar nu de epidemieën heersen. Ook hebben we hier andere rituelen en bijgeloof dan in West-Afrika waardoor we ook beter kunnen omgaan met een eventuele Ebola-besmetting op Curaçao.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche.

Herkennen delirant gedrag

Uw vader of moeder maakt geheel plotseling een hele verwarde, onrustige, angstige en/of geïrriteerde indruk. Een gesprek voeren lukt niet, omdat uw ouder alleen maar onsamenhangende en dus onbegrijpelijke dingen zegt. Kortom, gedragingen die u niet van uw ouder kent en die hem of haar ineens afhankelijk van zorg maken. Het zou weleens kunnen zijn dat uw ouder een delier doormaakt.

Tekst: **Milangela Plate**

Een delier is geen ziekte op zich, het is een toestand van acute verwardheid danwel verminderd bewustzijn, dat altijd het gevolg is van een lichamelijk probleem.

Alhoewel een delier een lichamelijke oorzaak heeft, is dit eerder te herkennen aan psychologische factoren, waaronder een verandering in gedrag, emoties en cognitie.
Een delirant persoon kan bijvoorbeeld zijn aandacht er niet bij houden. Tijdens een gesprek lijkt het of dingen niet tot hem doordringen; de persoon is snel afgeleid, herhaalt veel, vergeet dingen die u net heeft verteld en kan tijdelijk taalproblemen hebben. Het is soms dan ook bijna onmogelijk om een (logisch) gesprek te voeren met iemand met een delier. Ook de oriëntatie in tijd, plaats en persoon kan verstoord zijn. De persoon weet dan bijvoorbeeld niet meer waar hij is, hoe laat het is, wie u bent en/of hoe oud hij is. Er is geen tijdsbesef, waardoor dag en nacht door elkaar worden gehaald. Kortom, hij is de grip op zichzelf en de omgeving kwijt. Buiten dit algemene beeld om, kan een delier zich op drie verschillende manieren uiten:
Onrustig (hyperactief) beeld. Hierbij zien we veel onrustig gedrag, zoals plukken aan lakens, niet stil kunnen zitten, steeds uit bed willen stappen. Het onrustige type wordt bovendien meestal gekarakteriseerd door hallucinaties. Dat wil zeggen dat de persoon dingen ziet, hoort of ruikt die anderen niet waarnemen. Deze hallucinaties kunnen dermate bizar en angstaanjagend zijn, dat de persoon erdoor in paniek raakt en angstig, achterdochtig of agressief reageert.
Apathisch (hypoactief) beeld. Bij het apathische beeld staat een gedaald bewustzijn op de voorgrond; de persoon is stil, teruggetrokken, afwezig en zich niet (volledig) bewust van zijn omgeving. Door dit 'rustige' gedrag valt een apathisch delirante patiënt niet erg op en wordt hij bijvoorbeeld in een ziekenhuis, verpleeg- of verzorgingshuis vooral als een gemakkelijke patiënt ervaren. Hierdoor worden de symptomen van een delier bij deze personen echter pas laat of helemaal niet opgemerkt.
Gemengd beeld. Hierbij treden zowel onrustige als apathische gedragingen op. Iemand is bijvoorbeeld overdag heel rustig en teruggetrokken, maar raakt in paniek zodra het donker wordt en is dan moeilijk te kalmeren.

Een delier ontstaat vrij plotseling en kan vervolgens enkele uren tot enkele dagen duren en soms zelfs enkele weken. Kenmerkend is dat onder meer de verwardheid in de loop van de dag wisselt en 's avonds en 's nachts vaak het ergst is.

Oorzaken

Er zijn meerdere factoren die het risico op een delier vergroten, bijvoorbeeld:
- Ernstige infecties (longontsteking, urineweginfectie)
- Hormonale aandoeningen (ontregelde diabetes, schildklierproblemen)
- Hart- en vaatziekten
- Problemen met plassen of obstipatie
- Slaaptekort
- Stress over een ziekenhuisopname, ziekte of een operatie
- Overmatig gebruik of plotseling stoppen met (slaap)medicatie of alcohol
- Onvoldoende gevarieerde voeding of uitdroging
- Dementie
- Hevige pijn
- Ongeval
- Operatie

Vroegtijdige herkenning

Een delier is een ernstig syndroom dat op elke leeftijd kan voorkomen, maar vooral ouderen vormen een kwetsbare groep. Naar schatting 30 procent van de ouderen met een lichamelijke ziekte wordt op enig moment delirant.

Ondanks het frequent voorkomen van een delier wordt dit syndroom door zowel de omgeving van de patiënt als professionals vaak niet goed herkend. Verschillende onderzoeken geven aan dat een delier zowel thuis als in het ziekenhuis, verpleeg- of verzorgingshuis in 35 tot 65 procent niet wordt onderkend.

Een delier betekent ernstig psychisch lijden. Wanneer een delier niet wordt herkend of de onderliggende problematiek van een delier niet wordt gevonden en behandeld, kan een delier wekenlang aanhouden en lijdt de persoon al die tijd. Naarmate het delier langer duurt, stijgt bovendien de mortaliteit ofwel kans op overlijden, alsook de kans op blijvende schade in cognitieve functies, zoals aandacht, geheugen, oriëntatie en waarneming. Ook blijkt het zo te zijn dat de kans op het optreden van dementie na een delier groter is.

Het moge duidelijk zijn dat vroegtijdige herkenning en behandeling van de oorzaak van een delier van groot belang is ter voorkoming van onnodig lijden en het voorkomen van (lichamelijke) complicaties en/of verdere invalidering van de persoon.

Wees als partner, familie maar ook als professionals in de zorg voor ouderen alert op signalen van een delier en onderneem direct actie (contact met de huisarts) wanneer u een delier meent te herkennen.

Milangela Plate is gerontoloog/psycholoog. Psychologisch Adviesbureau Take Care B.V.
Email: milangela.plate@takecare.cw

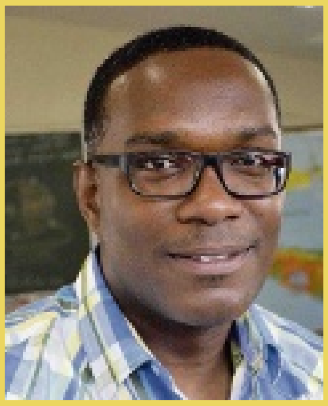

Work & Travel met Elton

Hoe meer hij reist, hoe meer hij van Curaçao gaat houden. Voorlopig is hij echter nog op wereldreis. Docent Aardrijkskunde Elton Sint Jago doet in de Ñapa maandelijks verslag van zijn belevenissen.

Ghana: Welcome home!

Akwaaba (welkom)! Waarom Ghana? Veel Afrikanen die tijdens de slavernij op Curaçao zijn beland, kwamen uit Ghana en omgeving. Ook omdat Ghana politiek zeer stabiel is vergeleken met zijn buurlanden. Christenen en moslims leven er zonder problemen en spanningen met elkaar in het land. Bovendien ben ik sinds 2006 fan van de 'Black Stars', het nationale voetbalelftal. Vandaar dat Ghana al een tijdje hoog op mijn lijst stond en eindelijk was ik er!

Tekst: **Elton Sint Jago**

Fufu stampen in James Town, Accra.

De ervaring was 'ge-wel-dig'! Het was mijn derde keer in Afrika, maar mijn eerste keer in Afrika ten zuiden van de Sahara. Ik vond het zeer spannend, want het was een 'nieuw gebied' voor mij, een echte uitdaging dus! Ik moet zeggen dat ik me heel goed ontvangen voelde in Ghana. Velen zeiden 'welcome home' wanneer ik vertelde waar ik vandaan kwam. Je wordt wel degelijk met de armoede geconfronteerd, ook al is het een stuk minder vergeleken met vele andere Afrikaanse landen. Het laat me weer denken aan het feit, dat mensen over het algemeen tevreden moeten zijn met wat ze hebben. Een kraan met schoon water thuis is een luxe, want in Ghana moeten veel mensen nog naar de put lopen om water op te pompen.
Mijn bezoek begon in Accra, de hoofdstad met circa 2 miljoen inwoners. Via via regelde ik een gids die mij de meeste plekken van Accra heeft laten zien. Mijn eerste dag in Accra was wel even wennen. De drukte, de chaos, het lawaai, zwerfafval, de vele mensen die van alles verkopen op straat, vies water in open riooltjes langs de weg. Na een paar uur was ik wel gewend, maar het was toch een lichte 'cultuurschok'. Ik wandelde door de enorme Katamantu Markt waar men vooral tweedehands spullen uit Europa en de Verenigde Staten verkoopt. Hier en daar stopte ik voor een gesprekje met de mensen, altijd leuk om te doen! Ik liep door naar James Town, een arme wijk aan de kust waar veel vissers wonen. Velen waren druk met hun dagelijkse bezigheden en ik mocht van twee dames helpen met 'fufu' te stampen.
De haven van James Town heeft ook de slavernij gekend, want flink wat mensen zijn daar vandaan meegenomen. Vanuit de vuurtoren bij de haven kon ik van het uitzicht op de stad genieten. 's Avonds ging ik uit in Osu, een gebied waar de meeste toeristen zitten.
Bij Ningo Beach heb ik een hele middag doorgebracht, lekker niksen en gewoon een beetje zwemmen en kletsen met de mensen. Er waren veel kinderen aanwezig en ik speelde met ze mee door een bal naar elkaar te blijven gooien. De gids bracht me ook naar Pokuase, een gemeenschap (wijk) buiten het centrum waar hij woont. Alle wegen zijn er zanderig, dus overal is er ontzettend veel stof. Ik maakte kennis met verschillende familieleden en kennissen van de gids en bleef er ook een avond logeren. Het was erg interessant om een beetje van hun dagelijks leven te kunnen ervaren.
Verder kon ik het Onafhankelijkheidsplein niet missen, waar een grote boog staat en ook een grote poort met een zwarte ster erop, ter ere van de onafhankelijkheid ontvangen van het Verenigd Koninkrijk in 1957. Het Accra Arts & Crafts Center was ideaal om souvenirtjes te kopen, allemaal gemaakt door de mensen zelf. Ik ben erg lang blijven hangen bij de jongens die 'djembe' drums maken. Ze speelden een 'akwaaba' voor me (welkomstlied) en hebben me enkele basisslagen geleerd. Hierdoor had ik helaas geen tijd om het Kwame Nkrumah Mausoleum te bezoeken waar de eerste president van Ghana, Kwame Nkrumah, begraven ligt.

In Accra heb ik meteen lokale maaltijden gegeten. Eén van de gerechten was de 'waakye' (uitgesproken als 'waché' in het Papiamentu) en het bestaat uit een soort stamppot gemaakt van rijst, bonen en waakyeba (een soort groente) met vis, een gekookt ei en noedels. Een andere dag at ik 'banku' met palmnootsoep, oker en kip. Banku is gemaakt van maïsmeel en is vergelijkbaar met funchi op Curaçao. Ook heb ik 'fufu' met geitenvlees gegeten. Fufu wordt van cassave gemaakt en zowel fufu als banku worden met de hand gegeten. Bij alle restaurantjes hebben ze een kan water, een bak, zeep en een handdoekje op de tafels zodat iedereen eerst goed de handen kan wassen. Dit vond ik een goede zaak, want de overheid heeft geïnvesteerd in hygiëne-campagnes om ziektes te voorkomen.

Meer over Ghana in het volgende verslag.

Op 'djembe drums' bij De Accra Arts & Crafts Center.

Zicht op Accra.

Food for thought.

Pompoensoep: makkelijk en heel gezond

Niet alleen als decoratie voor deze tijd van het jaar, ook kunt u vele gezondheidsvoordelen krijgen van pompoenen. Handig in plaats van rijst of aardappelen, omdat pompoenen veel voedingsstoffen bevatten en een goede verzadigingswaarde, maar toch weinig calorieën. Eet ze simpelweg gekookt of als soep.

Tekst: **Miriam de Windt**

Veel goede voedingsstoffen verwachtte u al, omdat de pompoen ook een superfood is. Vitamine A, B1, B2, C, kalk en ijzer zijn voornamelijk afkomstig van de pompoen in dit recept. De minder gewenste voedingsstoffen zijn afkomstig van de achterham (cholesterol, verzadigde vetten en zout). Vervang de achterham door turkey-ham of laat deze helemaal achterwege en u zult deze ongewenste stoffen drastisch verminderen.

Pompoenen maken deel uit van de uitgebreide familie van de kalebassen en zijn een echt superfood. De pompoenen zijn een goede bron van veel voedingsstoffen. Onder meer de vitamines A, B, C en E zijn rijkelijk aanwezig in pompoenen. Verder ook krachtige antioxydanten die u beschermen tegen schadelijke vrije radicalen die ziektes en allerlei symptomen kunnen veroorzaken, alsmede het verouderingsproces kunnen versnellen. Anti-oxydanten verkleinen op deze manier aanzienlijk uw risico op levensbedreigende hart- en vaatziekten, vele soorten kanker, overgewicht, diabetes en een te hoge concentratie aan cholesterol.
Pompoenen zijn ook een bron van vele mineralen zoals ijzer, koper, kalium, fosfor, magnesium en zink.
Pompoenen zijn veelzijdig. U kunt er alle kanten mee op. Koken, stomen, roerbakken, smoren, roosteren, grillen of zelfs frituren. En u hoeft ze niet eens te schillen. De schil van pompoenen wordt namelijk zacht bij de bereiding. Eén moeite minder.
Pompoensoep is één van de meest gemakkelijke soepen om te maken. Er zijn niet veel ingrediënten nodig om een lekkere pompoensoep te maken. U kunt eigenlijk alleen pompoen gebruiken met wat eenvoudige smaakmakers (bouillon, ui, paprika, selderij). Als de pompoen gaar is, alles fijn prakken en u heeft een super-voedzame soep. Het recept van vandaag, met ham en maïsknoedels is een luxe variant, die heel goed kan dienen als een maaltijdsoep of als onderdeel van een brunch.
Pompoenen kunnen verwerkt worden in hartige en zoete gerechten. Wie lust af en toe niet een pompoenpannenkoekje ('repa di pampuna')?
En... gooi de pitten tijdens het schoonmaken aub niet weg. Verwijder de draadjes en rooster ze in de oven voor een zelfgemaakte gezonde snack.
Maïsmeel wordt gemaakt van gedroogde maïs. U kunt fijn en grof, geel en wit maïsmeel krijgen.
Wit maïsmeel wordt gemaakt van witte maïs. Een andere soort is 'blue cornmeal', met een lichtblauwe tot violette kleur. Blue cornmeal is ietwat zoet en zeldzaam. Wilt u een wow-effect op tafel, dan moet u blue cornmeal hebben.
Behalve maïsmeel, worden alledaagse voedingsmiddelen gemaakt van maïs, zoals maizena, popcorn en tortilla's. Hiermee kunt u tal van gerechten bereiden. Maïs is dus ook een veelzijdig product.
Er is helaas ook minder goed nieuws over maïs te melden.
Maïs is één van de meest genetisch gemanipuleerde gewassen (GMO). De bio-industrie wil u laten geloven dat GMO's voldoende getest zijn voor wat betreft het effect op uw gezondheid. Dit is jammergenoeg niet het geval. GMO-maïs heeft minder voedingswaarde en bovendien met kans op veel gifstoffen. Koop het liefst maïsmeel met de vermelding 'non-GMO'.
'High fructose corn syrup', een zoetstof die ook van maïs wordt gemaakt, kan bijzonder schadelijk zijn voor uw gezondheid. U kunt zelf bedenken welke nadelen: als veel voedingsmiddelen zoeter worden gemaakt, betekent dit meer calorieën. Als deze calorieën niet verbrand worden door te weinig beweging, betekent dit meer vet in uw lichaam dat alleen maar lastige tot serieuze symptomen kan veroorzaken (onder meer insuline-resistentie, overgewicht, leververvetting).

Tegenwoordig wordt dit zoetmiddel in bijna alle zoete kant & klaar gerechten en dranken verwerkt. Gelukkig wordt het wel op de verpakkingen vermeld, zodat u bewust kunt kiezen.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E ndcs.dewindt@gmail.com

Voedingswaarde voor 1 portie:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	314/ 1319	16%
Natrium	654 mg	33%
Eiwitten	18 g	18%
Kalk	98 mg	14%
Vetten	7 g	10%
IJzer	3,2 mg	21%
Verzadigde vetten	3 g	15%
Vitamine A	1058 mcg	132%
Cholesterol	51 mg	8%
Vitamine B1	0,57 mg	57%
Koolhydraten	19 g	8%
Vitamine B2	0,3 mg	23%
Voedingsvezels	6 g	20%
Vitamine C	58 mg	83%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May.

Pompoensoep met ham en maïsmeelknoedels

Ingrediënten:
2 1/2 pond pompoen, pitten en draden verwijderd, geschild en in blokjes gesneden
3 tenen knoflook
1 eetlepel vers geraspte gember
8 cups water
1 cup plumtomaten uit blik of pak, uitgelekt en in kleine plakjes gesneden
1/2 pond achterham, in blokjes gesneden

Voor de knoedels:
1/3 cup geel maïsmeel
1/4 cup tarwebloem
1 theelepel bakpoeder
1/4 theelepel zout
1 1/2 theelepel ongezouten roomboter, in stukjes gesneden
3 eetlepels melk
1/2 ei losgeklopt
2 eetlepels fijn gehakte bieslook

Bereidingswijze:
In een soeppan met dikke bodem de pompoen, met de knoflook en de gember zachtjes gaar koken in het water.
Iets laten afkoelen en de soep met de staafmixer pureren.
De tomaten en ham toevoegen.
Afmaken met zout en peper.

De knoedels:
Maïsmeel, bloem, bakpoeder en zout mengen.
De boter erdoor wrijven.
De melk, het ei en de bieslook toevoegen. Mengen.
De soep verwarmen.
Het beslag in volle eetlepels in de soep laten glijden en de soep ongeveer 12 minuten laten pruttelen tot de knoedels gaar zijn.

Voor 4 personen.

Eet smakelijk,
May

Patrick Modiano: Winnaar van

De Franse schrijver Patrick Modiano is de winnaar van van de Nobelprijs Literatuur 2014. Modiano werd in 1945 in Parijs geboren en schreef romans over zijn omzwervingen door Parijs.

Tekst: **Brede Kristensen** Foto: **AFP**

Al rondzwervend komen belangrijke herinneringen boven. Modiano is gefascineerd door het raadsel van de tijd, die onze herinnering wegwist en opfrist, die ons doet veranderen en ons op een bepaald moment versteld doet staan bij een oppoppende herinnering: was ik dat? 'Een jeugdzonde', verklaart een van zijn personages plechtig. Maar dan wel een met onverwachte gevolgen voor het nu. Iemand die vandaag deel van ons leven is, hoeft dat morgen niet te zijn. Misschien stapt hij bewust uit ons leven, of we verliezen hem langzamerhand uit het oog. En wie was die persoon voordat we hem of haar leerden kennen?

Ineens doemde hij uit de mist van het verleden op. Zomaar in een Parijse straat. Daar was hij dan, in volle werkelijkheid. Volle werkelijkheid? De volle werkelijkheid is vele malen voller dan die van het enkele nu-moment. Iedereen draagt een verleden met zich mee. Onze identiteit is erdoor bepaald. Wanneer we iemand leren kennen, maken we beetje bij beetje kennis maken met zijn verleden. Zijn verleden gezien door zijn ogen. Zijn verleden gezien door de ogen van medemensen levert een ander verhaal op. Soms een onthullend verhaal. Of een ontnuchterend verhaal. Of een schokkend verhaal. Hoe bestaat het dat we zo stom waren onze impressie van hem voor de hele werkelijkheid te houden.

Modiano schrijft als een detective, op zoek naar wie de ander eigenlijk is. In die zoektocht speelt de stad een hoofdrol. Die vormt de achtergrond waartegen dat leven zich ontvouwde. Modiano roept een historisch gelaagde werkelijkheid op die in zich in het heden maar ten dele ontvouwt. De persoonlijke historie, verweven met de historie van medemensen en locaties waar ze woonden, de stad, de oude stad vooral met alle dingen van vroeger. De dingen die niet voorbijgaan. Huizen, hotelletjes, straten, steegjes, tramlijnen en oude telefoonnummers. Die helpen hem op weg. Het heden is gevuld met tekens, terugverwijzend naar vroeger. Je kunt ze negeren, maar dan blijf je verwijderd van de dieptelagen van je eigen bestaan of die van een ander.

Maar, en dit maakt hem bijzonder, hij als detective blijft niet buiten schot. Hij is een gewoon mens, dus ook behept met een onduidelijk verleden en met een in sluiers gehulde toekomst. De zoektocht naar de identiteit van medemensen impliceert een zoektocht naar de eigen identiteit. Met soms verrassende onthullingen. De zoektochten hangen samen en kunnen niet zonder elkaar.

In Rue des boutiques 0bscures, (1978), gaat het expliciet om dit bijeenrapen van puzzelstukjes van een vermiste persoon en, zo blijkt, ook van de onzekere zoeker zelf.

"Ik ben niets. Niets dan een bleke figuur, een silhouet dat afsteekt tegen het caféterras, wachtend op het stoppen van de regen. De bui was begonnen toen Hutte vertrok. Enkele uren daarvoor hadden we elkaar opnieuw ontmoet in zijn kantoor... Zoals gewoonlijk zat Hutte achter het massieve bureau, met zijn jas aan. Dat gaf een gevoel dat er iets van vertrek in de lucht hing. Ik zat tegenover hem, in de leren fauteuil die voor klanten was bedoeld. Het schelle licht van de lamp maakte me duizelig.

'Wel, daar zijn we dan, Guy... dat is het dus...', zei Hutte zuchtend. Een verdwaald dossier lag op het bureau. Misschien hoorde het toe aan de kleine donkere man met die verschrikte uitdrukking op zijn paffe-rige gezicht, die ons had ingehuurd om zijn vrouw te volgen... inmiddels wisten we dat zijn vrouw die middag een ander mannetje met een pafferig gezicht had ontmoet...

Hutte staarde dromerig voor zich uit. Achter hem lagen de telefoonboeken en jaarboeken... die tezamen de beweeglijke, maar onmisbare bibliotheek vormden met gegevens over mensen, dingen en verdwenen werelden waarvan alleen zij getuigen." (Vertaling BK).

Op een ander moment krijgt hij een dossier overhandigd van iemand die hij al jaren uit het oog had verloren. 'Nee hoor', vertelde hij glimlachend, 'ik heb u uit de verte gevolgd.' Wij volgen mensen. Anderen volgen ons. Kennelijk zijn we dus toch niet helemaal 'niets'. 'Esse est percipi', formuleerde George Berkeley, 'zijn is waargenomen worden'. Deze Iers-Engelse filosoof uit de 18e eeuw, deed hiermee een van de meest intrigerende uitspraken uit de filosofie. Draai je het om dat krijg je: om te zijn moeten we waargenomen worden. Daartoe spannen we ons dus ook eindeloos in. Met de charmante naïviteit die ons op dit gebied eigen is, denken we ons persoonlijke 'zijn' zelf te kunnen definiëren. En inperken: dit behoort wel tot ons 'zijn', dat stukje liever niet. Dat houden we dus angstvallig verborgen. Tot we merken dat anderen het toch hebben waargenomen... of er een vermoeden van hebben en op zoek ernaar gaan. Soms bespeuren medemensen iets, waarvan we zelf onwetend zijn. Of Modiano bekend is met Berkeley weet ik niet, maar Modiano lijkt een literaire up-date van Berkeley. Tussen haakjes, ook dat is Modiano: alles komt terug, in een andere gedaante. Alsof de hele werkelijkheid een déjà-vu is. Dromen, gedachten en gewaarwordingen zijn met elkaar vervlochten en manifesteren zich in nieuwe combinaties op onverwachte momenten. Daarbij is altijd sprake van synchroniciteit met de natuurlijk-tijdelijke wereld. De stad als grond van het geheugen. De oude stad waarin vroeger en vandaag vaak verwarrend vervlochten zijn.

Modiano trakteert ons niet met grootse fictieve verhalen, die een werkelijkheid oproepen die de onze niet is. Die natuurlijk-sociale-historische werkelijkheid (wisselvallig als het wolkendek) waarin wij met onze onduidelijke identiteit nooit vaste grond vinden, lijkt te zeggen: niets is zoals het is. Je hoort hier nooit helemaal thuis. Zoek verder, zoek dieper.

Aan de hand van de zoektochten van zijn personages roept Modiano inzichten op zonder ze direct te benoemen. Dingen die ik herken, maar die ik te vaak net onder de oppervlakte van mijn besef weet te houden. De tijd komt er ineens mee op de proppen. Soms in een droom of in een opborrelende gedachte.

de Nobelprijs Literatuur 2014

Zoiets: 'Gister ontving ik een mail van een vroegere nogal onduidelijke vriend die ik lang niet had gezien en die me herinnerde aan een 'incident' dat zich jaren geleden had voorgedaan en waarbij ik zijdelings betrokken was. Waarom moest hij mij eraan herinneren? Waren het morseseinen uit de diepte van het verleden, bedoeld om te ontcijferen?' De mail eindigde met: 'wees verzekerd van mijn discretie. Je hebt trouwens zelf ergens geschreven dat we leven bij de gratie van andermans stilzwijgen'. Dat klonk een beetje als een dreigement, maar je kon het ook opvatten als een por in de rug om niet om dat verleden heen te lopen. Het zou weleens betekenisvol kunnen zijn. Dit soort porren krijgen we regelmatig.

Overigens stopt Modiano niet waar zijn eigen leven begon. Hij gaat verder terug. Modiano's vader was van Italiaans-Joodse afkomst. Een schimmige scharrelaar. Zijn moeder een Vlaamse actrice. Altijd druk in de weer met haar carrière. Het jongetje Modiano werd door zijn Vlaamse grootouders eenzaam in Parijs opgevoed. Rondzwervend door Parijs probeert hij de stukjes van de puzzel van zijn identiteit, en van de menselijke identiteit bijeen te rapen. Uit welke gronden kwam deze voort? Hoe hebben mijn (groot)ouders een stempel op mijn leven gedrukt? Daarachter ligt die andere grote vraag: wie waren zij? Alleen via omwegen kan je iets van een antwoord op die vraag vinden. Nooit direct. 'Niemand geeft ooit antwoord op vragen, die voor een ander van levensbelang zijn' laat hij een van zijn 'detectives' zeggen. Een roman opent met een citaat van Stendahl: 'ik kan de werkelijkheid van de feiten niet laten zien, ik kan er slechts de schaduw van weergeven'.

Bij het lezen in zijn werk moest ik ook aan Ivan Nagy denken, de Hongaars-Amerikaanse psychiater die vond dat onbeantwoorde uitdagingen van vorige generaties op volgende generaties worden overgeheveld. Vanuit een soort loyaliteitsgevoel nemen kinderen het van hun ouders over. Hun verleden werkt door in het nageslacht. De geschiedenis kan zich herhalen, maar kan op kruispunten ook nieuwe richtingen opgaan. Tenminste, als er besef van geschiedenis is. Anders zijn we gedoemd tot herhaling. Dan verwordt geschiedenis tot 'bunk'. Jazeker, in de ogen van ondernemer Ford was geschiedenis niets anders dan 'bunk'. Je kunt je maar beter ervan ontdoen. Amerikanen hebben zelden een gevoel voor geschiedenis. Ze denken altijd op een schone nieuwe pagina een nieuw verhaal te kunnen schrijven. Het verleden is er om te vergeten. Weg met al die huizen en straatjes en boekjes erover. Ze staan ontwikkeling in de weg. Ze blokkeren de toekomst. Amerikanen zouden bewondering moeten koesteren voor de Roemeense dictator Ceausescu die half Boekarest liet slopen om zijn wanstaltige volkspaleis te bouwen, met eromheen de eindeloos saaie flats voor ja-knikkende ambtenaren. Op Curaçao zijn er mensen die een bruut pleidooi houden om Otrobanda plat te gooien en er een nieuwe stad te laten verrijzen. Ze lijken op communisten en Amerikanen. Ze vallen in dezelfde categorie als web-gebruikers die denken dat ze met het web alwetend en alkunnend zijn. Een nieuw begin zal een 'opnieuw beginnen' blijken te zijn, een van voren af aan beginnen, met alle bekende rampen opnieuw in het verschiet. Dit is de obsessie van Modiano: ik moet wat puzzelstukjes van het verleden bijeen zien te rapen, om iets van het raadsel van mijn existentie te ontrafelen om herhaling van rampen te voorkomen.

Modiano heeft een eigen stijl ontwikkeld die al zijn werken typeert. Zijn onderwerpen zijn gelijksoortig. Zelf zegt hij hierover in een interview: "ik droomde eens als schrijver bevrijd te zijn. Ik hoefde niet langer te schrijven. Maar die droom is nog niet in vervulling gegaan. Ik ben nog altijd bezig hetzelfde terrein te verkennen. Ik heb het gevoel al 45 jaar lang aan hetzelfde boek te werken." Terwijl hij er al 30 heeft geschreven. De selectiecommissie van de Nobelprijs maakte een dubieuze vergelijking: 'Modiano, de nieuwe Marcel Proust'. Vreemd. Het verschil tussen beide auteurs is groot. Proust zei: we leven met de blik naar voren en we denken over het leven na met de blik naar achter. Proust was geïnteresseerd in afzonderlijke puzzelstukjes van zijn eigen verleden. Pagina's vol kon hij erover schrijven, neigend tot reductionisme. Modiano is geïnteresseerd in het vinden van puzzelstukjes om de puzzel te leggen, zoekend naar het geheel, zoekend verder ook, naar het geheel van het geheel, het oneindige universum. En leven met de blik naar voren? Modiano beleeft de tijd zo anders dan Proust. Geen blik naar voren. Eerder een openheid voor oneindigheid. Twee citaten: 'De zon scheen. Het was doodstil op straat. Op zulke momenten wist hij zeker dat je alleen maar onbeweeglijk op het trottoir hoefde te blijven staan om ongemerkt door een muur te verdwijnen, terwijl je eigenlijk nog steeds op de zelfde plek stond...' (Horizon, p. 122) en: 'Toen ik gister alleen op straat liep, scheurde er een sluier. Geen verleden meer, geen heden, een roerloze tijd. Alles had zijn ware licht hervonden...' (Het gras van de nacht, eveneens p. 122). Prachtige zinnen, typisch voor Modiano, ondenkbaar voor Proust. Maar de beslissing van de commissie de prijs aan Modiano toe te kennen was wat mij betreft niet dubieus.

Recente werken van Patrick Modiano in het Nederlands vertaald:
De horizon (2011), (L'Horizon, 2011)
Het gras van de nacht, 2013 (L'herbe des nuits, 2012)

Ars Poëtica.

Zijn

Wie ik ben
Ben ik ten voeten uit
Een wandelaar
Vanaf mijn eerste levensjaren
Woelde ik mij omhoog tot stand
Ik loop mijn weg
Mijn evenwicht
Mijn vreugde
Mijn valkuil
Ik ben niet wie ik denk dat ik ben
Het is niet zoals het is
Het is zoals het gaat
Zijn gaat als lopen

Chris Boon (uit Groeigedichten, 2005)

Letra

Maarten 't Hart en Tania Kross

Terugblik. Voor liefhebbers van Maarten 't Hart en Tania Kross was er afgelopen zaterdag een unieke gebeurtenis. Zijn populaire roman 'Een vlucht regenwulpen' uit 1987 staat in de maand november centraal in Nederland Leest.

Over het jongetje Maarten dat streng gereformeerd en geïsoleerd opgroeit in een afgelegen huisje op het platteland. Eigenlijk heeft hij alleen met de natuur een band. Banden met vrienden en vriendinnetjes mislukken. In terugblikken krijgt de lezer een beeld van zijn jeugd en volwassenwording. De angst voor hel en verdoemenis en de dood van zijn moeder spelen een grote rol in deze typisch Nederlandse roman. Het startsein voor hernieuwde aandacht voor dit boek werd gegeven in de bibliotheek in Leiden.

Omdat Maarten 't Hart een groot liefhebber van klassieke muziek is, werd de van Curaçao afkomstige Tania Kross uitgenodigd om enkele klassieke aria's te zingen. Ze kwam op het idee deze te zingen op teksten uit het boek. Ze benaderde de componist Bob Zimmerman en de dichter Ruben van Gogh. Zo werd de lofzang van Kross een bewerking van muziekstukken van Bach, Haydn, Schubert en Mozart, met teksten die in het boek voorkomen. Een wel zeer originele manier om de aandacht op zowel het boek als de persoon Maarten 't Hart met zijn geliefde muziek te vestigen.

Still van de uitzending van Opium waarin Tania Kross is te horen. Het fragment kan worden bekeken via nederlandleest.nl

Johan Vanhecke

Vooruitblik. Van de hand van Johan Vanhecke zal binnenkort een boek over Johan Daisne (1912-1978) verschijnen. Bij Johan Daisne denken we aan de auteur die het magisch-realisme in de Nederlandstalige literatuur heeft geïntroduceerd. Zijn boeken kregen stuk voor stuk schitterende titels, zoals 'De trein der traagheid' en 'De man die zijn haar kort liet knippen'. Hugo Claus heeft eens opgemerkt dat de titels beter waren dan de inhoud. Maar de inhoud mocht er soms ook wezen. Men moet zich daarin niet vergissen.

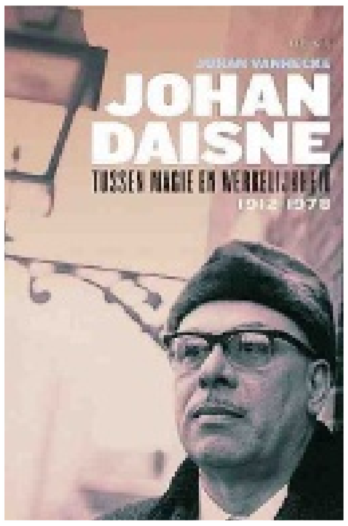

Op basis van het enorme archief, zijn dagboeken, duizenden brieven én zijn werk, probeert Johan Vanhecke het leven te reconstrueren van Herman Thiery, de echte naam van Daisne: de jongen die met oude films dweepte, de door Rusland en zijn literatuur gefascineerde student economie, de auteur van bestsellers, de verafgoder van onbereikbare vrouwen, de stadsbibliothecaris van Gent, de leraar Duits van zovele jonge meisjes. Maar ook de vader die zijn pasgeboren dochtertje verliest, in een diepe depressie belandt, zijn huwelijk ziet stuklopen, maar in de jaren zestig een van Vlaanderens populairste schrijvers wordt en zijn werk met veel succes verfilmd ziet worden.

Raymi Sambo: Wie naar vroeger kijkt, gelooft niet in later

Een leugentje om bestwil is te zwak uitgedrukt voor het ingewikkelde web aan leugens waarin de spelers zich bevinden in de nieuwe voorstelling van Raymi Sambo. Het verbergen van haar zoon die Aids heeft, betekent het verbergen van schaamte. De hele voorstelling is een spel waarin de kijker steeds verder in verwarring raakt. Wat is de waarheid en wie spreekt de waarheid? "De aanleiding is bij mij altijd een Caribisch gegeven, dat uiteindelijk breder te trekken is naar universele waarden."

Tekst en foto's: **Mineke de Vries**

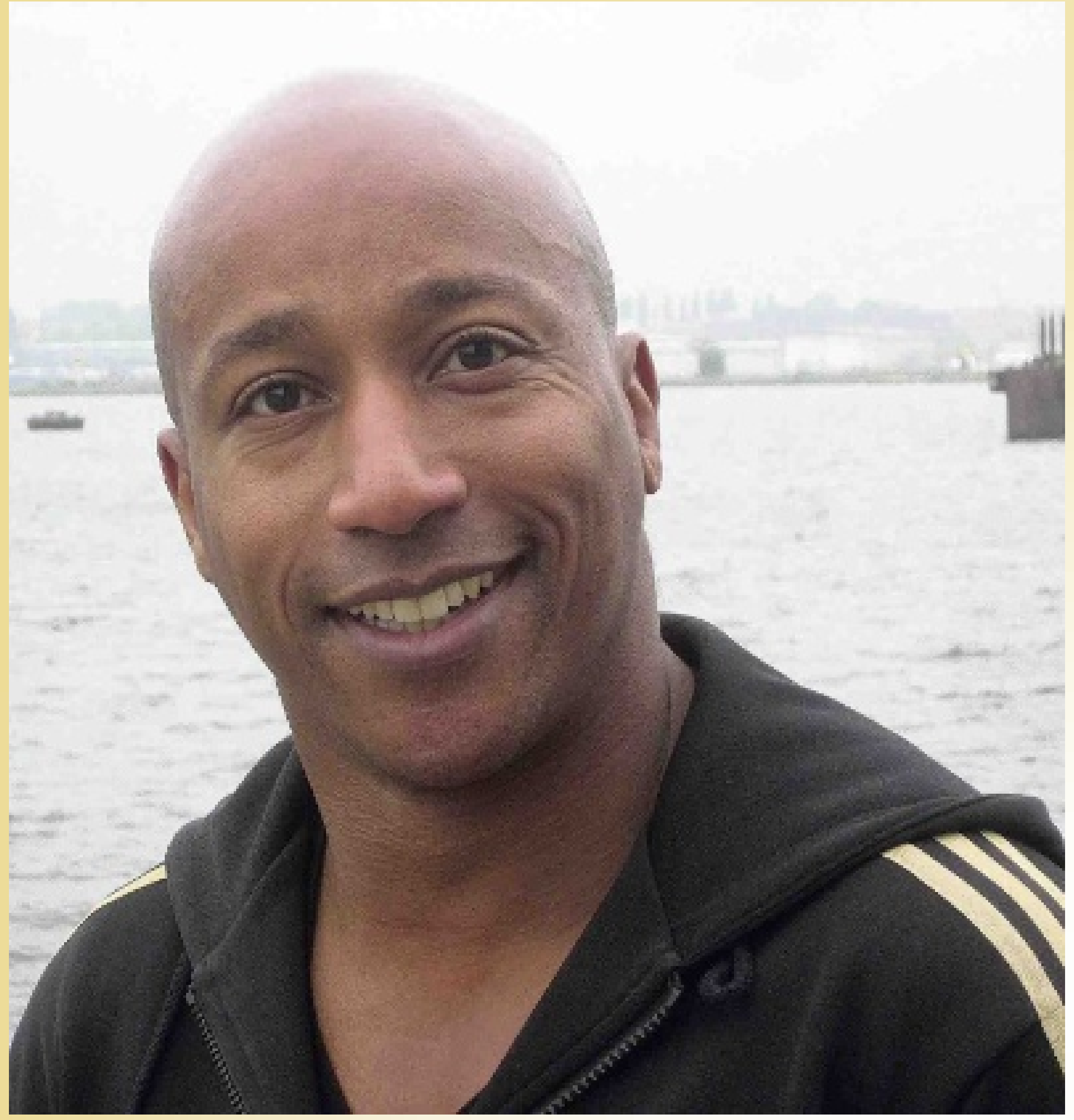

De kern in 'Aan niets overleden' dat in Nederland wordt gespeeld is de Antilliaanse schaamtecultuur. Op het toneel is het een wirwar van ontkenning en verdraaiing, als kijker ga je twijfelen, aan de spelers, aan jezelf, aan de waarheid. Dat is ook de bedoeling, zegt Sambo: "Als bezoekers in verwarring zijn, is het geslaagd, ze moeten de diepere laag ontraadselen."

Het vergt doordenken wie uiteindelijk de echte leugenaar is. Ook het decor draagt daartoe bij. Op de woonkamer komen allemaal deuren uit, gesymboliseerd door uitsluitend kozijnen, ze zijn gesloten, maar je loopt er zo doorheen. Dat je ergens een deur kan openen en tussen de vier muren uit kan kruipen. Dat er ergens een deur moet zitten. Maar je weet nooit precies waar. De lampen flitsen aan en uit, kan de waarheid het daglicht niet verdragen? Er is continu gestommel en lawaai van de buren, maar zijn het wel de buren? Naarmate de tijd verstrijkt, rijzen steeds meer vragen.

Stilleven

De glasharde ontkenningen van moeder, gespeeld door Urmie Plein - Niets, er is niets aan de hand. Niets, hij is aan niets overleden - leiden in deze productie tot een oproep de stilte te doorbreken. Of zoals dochter Joyce, (Jaike Belfor) het verwoordt: Ik wist niet wat een stilleven was. Ik dacht dat je stil leven bedoelde. Dat lijkt me zo moeilijk. Leven hoort niet stil te zijn. Je kunt wel stilleven, maar dan leef je niet. Niet echt, tenminste.

Naast de thematiek van de schaamte is het een ode aan de onvoorwaardelijke moederliefde. Want de ontkenning komt voort uit liefde. Er verandert altijd veel. Daar moet je niet in gaan zitten woelen. Je incasseert, je accepteert. Simpel. Je incasseert, je accepteert. Vastklauwen en doorbijten. Dat is wat we doen. Dan lost het zich vanzelf op. Maar die liefde heeft haar keerzijde, want de dochter zegt: U klauwt zich in alles vast en ziet niet dat dat pijn doet.

"Mensen houden zichzelf in een slaventraditie"

Sambo, die de rol van Julius Florentina speelt, deed anderhalf jaar over de totstandkoming. "Ik heb die tijd nodig om alles in elkaar te vlechten, ik wil niet iets maken dat al gemaakt is. Het moet volledig nieuw zijn."

Onderling samen

Het is inmiddels de zevende productie van zijn eigen theatergezelschap VIG, waarmee hij uitdrukking wil geven aan wat er onder de donkere bevolking leeft. Zo maakte hij eerder bijvoorbeeld 'Huid' en 'Op zoek naar Oom Tom'. "Ik maak alleen gebruik van donkere spelers. Ik gebruik kleur om kleur te overstijgen. Je bereikt niets door halve keuzes, je moet je mond opentrekken. "Met name de onderlinge strijd op de Antillen vindt hij het ergst. "Mensen houden zichzelf in een slaventraditie. We hebben het daar geleerd: verraad je een andere slaaf, krijg je zelf een hogere positie. Een survivalmodus van toen, die helaas nog steeds heerst. Ik heb mijn eigen moeder gezegd: de slavernij stopt bij mij." In Aan niets overleden zegt de moeder het als volgt: Hou op je oude wonden te likken, zo komt er nooit een korst op. Wie naar vroeger kijkt, gelooft niet in later.

"In Op zoek naar Oom Tom heb ik proberen duidelijk te maken dat de schuld ook bij de Caribische mens zelf ligt, kijk wat we onszelf aandoen. Als de politieke situatie nooit één front vormt, als het onderling chaos en verdeeldheid is, ze elkaar de tent uitjagen, grijpt een ander in, logisch. Omdat je een kleine kwetsbare groep bent, is het des te belangrijker je te bundelen. Als je onderling niet samen bent, bepaalt een ander voor je. Ik wil mensen die spiegel voorhouden." In 'Huid' stond discriminatie tussen donkere mensen onderling centraal. "Wat doet het met je als je elkaar slechte eigenschappen toedicht: jij hebt een slechte neus, slecht haar. Het werd een familiedrama over die tekortkomingen."

"Ik maak alleen gebruik van donkere spelers"

Sambo's publiek is gemengd. Dat is overigens meteen te merken aan de reacties tijdens de voorstelling. Het aangrijpende einde van 'Aan niets overleden' maakt Nederlanders heel stil, Antillianen gaan hard lachen. Eén van hen zei na afloop: "Ja die héle harde lach, dat was ik. Ik vond het zó spannend."

Sambo is geen gemakkelijke regisseur, stelt hij zelf: "Ik stel hoge eisen, kan harde beslissingen nemen. Voel snel aan of iets gaat werken of niet. Ben niet het zoekende type Nederlandse regisseur, daar moet een personage altijd groeien, moet je het als acteur zelf bedenken. Bij mij is het: dit is je personage, zo gaan we het doen. Ik weet gewoon heel goed waar ik heen wil. Ik haal soms dingen uit mensen die ze zelf soms niet eens weten." Als voorbeeld noemt hij dat hij elk jaar de groep-8 musical met een Hilversumse school maakt, waarbij in elf weken het meest verlegen meisje de sterren van de hemel speelt. "Kan dat met hen, kan het ook met anderen."

Herder

Sambo stond er vanaf zijn vijftiende alleen voor, wat hem vormde in zijn de onafhankelijkheid. "Mijn moeder vertrok naar Curaçao, ik begreep dat ze in Nederland niet kon aarden." Wel had hij zijn zussen, bij wie ze introkken toen Sambo met moeder en broer op zijn twaalfde naar Nederland kwam vanwege de scheiding van zijn ouders. "Je weet hoe dat gaat, dolle boel die families met elkaar, ik woonde eigenlijk in twee huizen", lacht hij. "Maar als ik terugdenk aan die tijd in de Bijlmer voelde ik me eenzaam en bang, durfde amper op straat te spelen, miste de vrijheid van Curaçao. Ondanks dat mijn moeder mij vanaf mijn vierde leerde rekenen, mijn zussen Pinkeltjes opstuurden om te lezen en ik zes jaar lang de beste van de klas was, lukte het niet op school, ik had niet de motivatie van Curaçao." Tot zijn zeventiende ging hij elk jaar terug, daar bleef die vreugde, samen met vrienden films kijken, de stad in. "Daarna ben ik mensen kwijtgeraakt."

Geboren in Stenen Koraal, deed hij zijn eerste schooljaren op de Emmy Bertholdschool. "Ik zie het nog voor me, wilde als moederskindje echt niet naar school, mijn zus sleepte me letterlijk mee." Op zijn zesde verhuisden ze naar Suffisant, waar hij het Fatima college volgde. In de kerk van Suffisant stond Raymi voor het eerst op het podium. "Ik was uitverkoren om herder te zijn. Dacht alleen maar achter die microfoon: 'Wat klinkt dat hárd!' Ik had toen geen besef dat toneel ooit mijn werk zou worden."

Wit theaterbestel

Ondanks dat zijn moeder hem verboden had danser te worden - daar word je homo van - zat hij bij zijn zus in een Antilliaanse dansgroep en op zijn negentiende meldde hij zich bij jongerenmusical Basta van John Leerdam. Toen ik vervolgens elke keer werd gescout besloot ik het echt goed te gaan doen, ik wil namelijk niet de les worden gelezen, wil alles zelf weten - ben een controlfreak - en ging dus toneelschool doen. Na een afwijzing de eerste keer, durfde ik het het volgende jaar niet, maar op mijn 22e zette ik de stap. Tussendoor bleef ik producties doen, speelde in een Amerikaanse theatervoorstelling en in de Antilliaanse tv-serie 'In Holland staat een huis'." Van daaruit ging het hard. "Als ik speel ben ik gelukkig. Je moet zover komen dat je geen mogelijkheid tot twijfel meer hebt, dat je hebt gevonden wat je zocht. Daarnaast geloof ik er ook zeker in dat iets soms jou zoekt en dat je dan moet antwoorden."

Sambo was fanatiek op de toneelschool en werkte 's avonds met Leerdam. "Mijn ijzeren discipline, die drive werd gewaardeerd. Ik kreeg de kans als donkere een hoofdrol te spelen in All Stars en kwam bij diverse film- en theaterproducties." Toch merkte hij dat het lastig was. "Het Nederlandse theaterbestel is wit, wijst het andere af, het is Nederland op zijn kleinst. Maar ik besloot niet te klagen, en zelf dingen te gaan maken. Vandaar mijn eigen gezelschap." Toch, zijn grootste wens blijft een grote speelfilm met alleen maar zwarte acteurs in de hoofdrol.

Overgrootvader

Overigens doet Sambo elk jaar een jongerenvoorstelling op Curaçao in La Tentashon. "Ik logeer dan boven Luna Blou, prachtig, zo midden in de stad."

"Als ik speel ben ik gelukkig"

De manier waarop zijn ogen schitteren als hij het over het eiland heeft, doet de vraag rijzen waar hij beter op zijn plek is. "Hoe graag ik ook zou willen, het niveau waarop ik hier speel kan daar helaas nog niet." Voorlopig blijft het Nederland, maar hij is voorbereid ooit zijn eigen plek op Curaçao te hebben. "Ben ik op Curaçao, ga ik altijd terug naar het huis waar ik als kind woonde, mijn oude school. Ik sta daar gewoon een beetje te kijken, stom hé, zal wel nostalgie zijn. Ik heb het daar zo fijn gehad, Suffisant was zo leuk, veel kinderen, veel vrienden, we waren altijd buiten. Als ik er nu kom, overvalt me een treurigheid, het is vergrijsd, er zijn geen kinderen op straat."

Ook begon hij vorig jaar op Curaçao met een documentaire over zijn overgrootvader, op wie hij erg lijkt. "Ik eindigde bij mijn moeder, zijn kleindochter. Ze vertelde me zoveel en het gekke was, de dag erna stond ze 'uit'." Moeder is namelijk ernstig dementerend.

Strijden

Met zijn producties wil hij een brug slaan, verbinden. "Ik wil ook doorgeven wat ik zelf leerde. In Nederland moet je vooral niet de dingen benoemen die je goed kan, maar ik leerde in Amerika kwaliteiten te erkennen en er iets mee te doen. Niet reageren vanuit welke underdogpositie dan ook." Want: Altijd zijn er dingen die je anders had kunnen doen. Spijt is er altijd, ergens,- in een hoekje. "Ik heb als jonge jongen clashes meegemaakt, fouten gemaakt, maar alles heeft me geïnspireerd te zijn wie ik ben, een vechter, een strijder, een doorzetter. Ik heb me daarbij geoefend in het zodanig benoemen van dingen dat de schaamte bij de ander ligt en niet bij mij. Ik vecht voor gelijke rechten in mijn vakgebied, wil acteurs naast me die ook niet bang zijn en helpen ergens voor op te komen."

Maar omdat het in een hoekje zit, betekent niet dat je er niet naar hoeft te kijken. De dingen van vroeger gaan over de zonden van nu. Die kan je niet uitgummen, of opzettelijk vergeten. Het geeft hem vrijheid onafhankelijk te zijn, niet afhankelijk van een castingbureau, tegelijkertijd is het moeilijk: "Ik voel me soms alleen, een roepende in de woestijn."

Uiteindelijk gaat het er volgens Sambo om dat je datgene vindt waarin je jezelf herkent, daarin vind je de kern om over iets te praten, en dát maakt de connectie. "Voor mijzelf vind ik de kern in pijn, in schoonheid, in een lach. Ieder mens zou zich moeten afvragen, waardoor word ik geraakt? Oftewel, wat is míjn leugen, míjn waarheid?"

Stichting Jena: Kindergeluk

Er bestaat een gezegde dat luidt: 'de jeugd heeft de toekomst'. Dat klopt natuurlijk, maar dan moet die jeugd wel de kans krijgen zich te ontwikkelen. Eén van de organisaties die zich hiervoor inzet is de Stichting Jena (Jeugdfonds van de Nederlandse Antillen).

Tekst: **Marja Berk** Foto's: **Ken Wong**

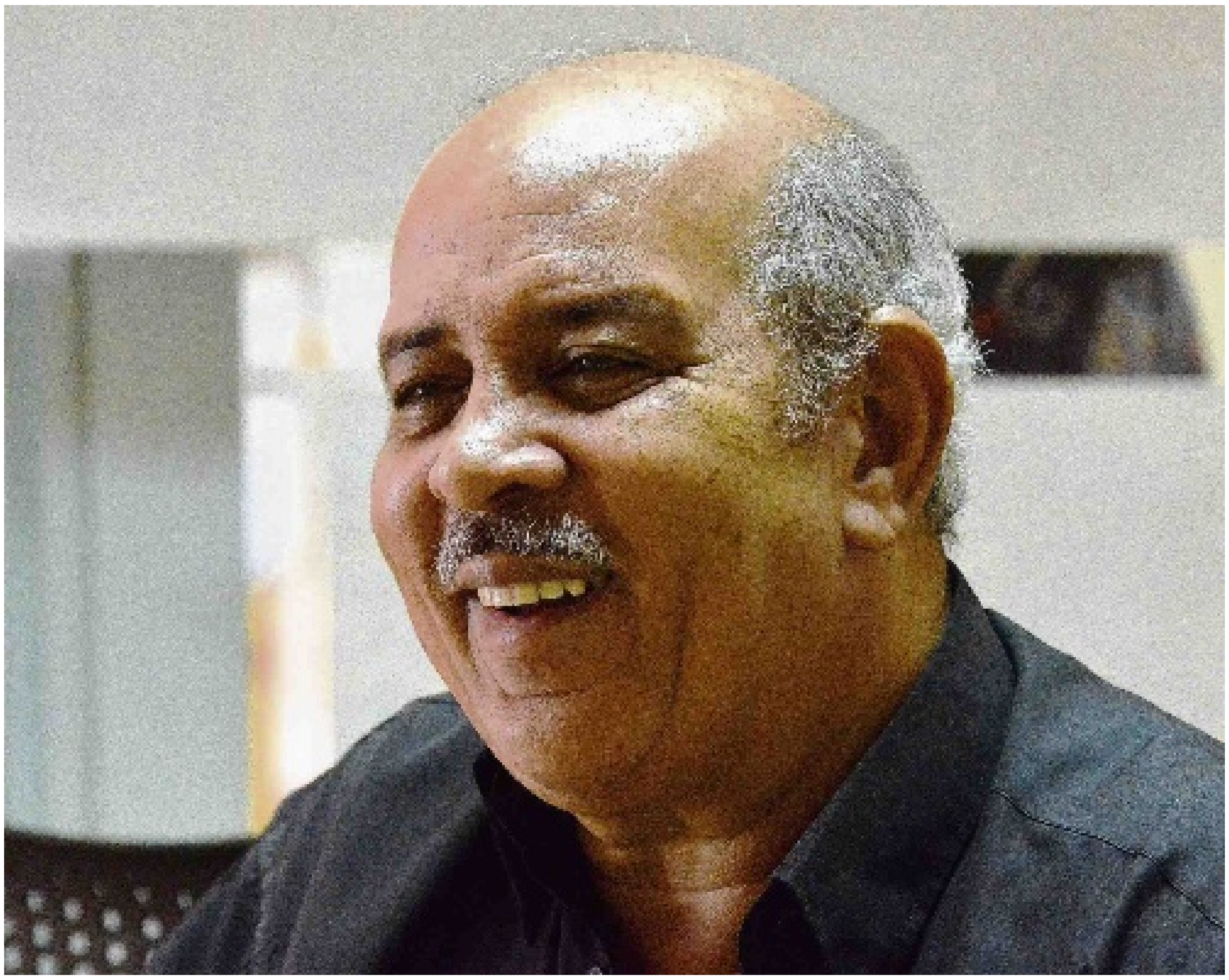

George Lichtveld is secretaris van het bestuur van de stichting en was aanwezig bij de oprichting, ruim twintig jaar geleden.

De stichting zorgt voor financiering van jeugdprojecten en heeft als officiële doelstelling 'Het stimuleren, bevorderen en het doen verrichten van activiteiten op het gebied van jeugdwelzijnswerk en jeugdontwikkeling door middel van fondsenwerving ter bekostiging van de projecten op deze gebieden'.

George Lichtveld is secretaris van het bestuur van de stichting en was aanwezig bij de oprichting, ruim twintig jaar geleden. Daar hoort wat geschiedenis en achtergrond bij.
Lichtveld: "Stichting Jena is ontstaan uit de FAJ, de Federatie Antilliaanse Jeugdzorg. Voorheen was het zo dat de Federatie de belangen behartigde van de ledenorganisaties. Dat hield begeleiding in van de jeugdprojecten en het voorzien in de financiering. Maar men vond uiteindelijk dat die twee dingen elkaar niet goed verdragen en zo werd de Stichting Jena in het leven geroepen om zich met die financiering bezig te houden. Er werd dus gesplitst en onze stichting financiert dus nu de projecten die vanuit verscheidene richtingen worden aangegeven." Voorheen waren er veel sponsors die de stichting steunden maar er zijn helaas maar drie overgebleven.
"Dat is jammer", aldus Lichtveld, "maar je ziet wereldwijd dat het zogenaamde sociale veld failliet aan het gaan is. Dat heeft onder meer te maken met de financiële crisis. We kwamen tot de conclusie dat jeugdwerk op een andere wijze gefinancierd diende te worden, want hoeveel kan je uit de gemeenschap trekken? Er zijn genoeg bedrijven die financieel ondersteunen, maar het aantal charitatieve instellingen is erg toegenomen. Bijna maandelijks wordt er wel een actie georganiseerd om geld voor een goed doel te genereren."
Subsidie van de overheid, in de vorm van geld, krijgt Stichting Jena niet. De FAJ heeft wel nauwe banden met de overheid waar het gaat om de te volgen spelregels, hoe moet een stichting worden opgericht en aan welke voorwaarden moet er worden voldaan. "Op die manier is wel een sterke band ontstaan tussen overheid en particulier initiatief."
Omdat het sociale werkveld, zoals Lichtveld het noemt, op de rand van het faillissement staat, moet er naar alternatieven worden gezocht. Hoe gaat Stichting Jena verder met dit verhaal?

"De conventionele manier is een beetje uitgeput. Er is een aantal knappe geesten in deze wereld dat zich buigt over alternatieven. Eén van de concepten die men bedacht heeft is de zogenaamde 'SIB': Social Impact Bond. Een Social Impact Bond is een specifieke vorm van sociale financiering waarin fondsen worden verhoogd van investeerders om sociale dienstverleners te voorzien van het werkkapitaal om hun diensten te leveren. Het gaat dan ook om nieuwe afspraken met de overheid. Het idee is om een particulier initiatief uit eigen middelen te laten betalen en als het project slaagt betaalt de overheid terug. Het is een wereldwijd concept maar de voorwaarden en details van deze afspraken verschillen natuurlijk per land. Wat er gaande is, is dat steeds meer bedrijven zich bewust worden van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Zij realiseren zich dat het niet de voornaamste taak is om de aandeelhouders zo rijk mogelijk te maken, maar ze hebben ook een taak ten opzichte van de maatschappij." De trend is reeds zichtbaar: bedrijven wordt duidelijk dat ze op een andere manier met de wereld dienen om te gaan.
"Kijk maar naar de groene golf die ontstond, er werd meer naar het milieu gekeken." Volgens Lichtveld werd er daarna verder gekeken dan alleen naar het milieu. Er werd aangetoond dat bedrijven, die zich meer interesseren voor het sociale aspect in de maatschappij, er tevens economisch op vooruit gingen. "Betrokkenheid van een bedrijf spreekt mensen aan en de consument begint volwassen te worden. Bovendien ontloopt de kwaliteit van producten elkaar niet veel meer. Of je nou een Audi of BMW koopt, het zijn allebei uitstekende auto's. Dus wordt er meer op emotie gemikt." Lichtveld spitst zich in deze context nog even toe op de grote wereldmerken en de wijziging in marketingstrategie met betrekking tot het sociale aspect.
"Kijk bijvoorbeeld naar Coca-Cola. Zij verkopen niet meer zozeer het product, maar meer een 'feel good' door het persoonlijker te maken. Wat is er leuker dan een blikje cola met jouw eigen naam?"
Lichtveld is van mening dat Curaçao in dat opzicht een beetje achterloopt. "Maar als dit op het eiland begint te leven krijg je veel bredere mogelijkheden om zaken gefinancierd te krijgen. Op de achtergrond gebeurt in dat opzicht al heel veel, hoor, vergis je niet. Het is nog niet zichtbaar maar er zijn genoeg instellingen en bedrijven die in voor de consument onzichtbare grijze zones, veel werk verzetten." Hij ziet het echter als een groot probleem dat organisaties hier langs elkaar heen werken. "Men is veel te veel bezig met het eigen koninkrijkje. Ik heb het opgericht, dus het is van mij. Inzage in cijfers krijg je, als die al aanwezig zijn, dan ook niet. De doelstellingen zijn uitstekend, er wordt absoluut veel goed werk verricht, maar een relevant percentage vindt zichzelf de beste. Dat is niet kwaad bedoeld, maar op deze manier krijg je geen samenwerking." Volgens Lichtveld wordt dat ook bewerkstelligd door de kleine leefgemeenschappen in het hele Caribische gebied.

"Ja, het gaat gewoon om wie je wat gunt. Als iemand jou op persoonlijke gronden niet mag, kan je het vergeten. Dat moet veranderen want er gaat zoveel energie, geld en tijd verloren!" Het aantal jongeren op Curaçao tussen de nul en drieëntwintig jaar, wordt ingeschat op 32.000. "Als je uitgaat van dertig procent van de huishoudens die onder de armoedegrens leven, zit je met een doelgroep van ongeveer tien- tot vijftienduizend kinderen die steun kunnen gebruiken. Natuurlijk, op Curaçao heb je vierenzestig jeugdwerkorganisaties. Als je dat verdeeld zit je per organisatie op een slordige 260 kinderen." Lichtveld is een voorstander van het bij elkaar brengen van organisaties en centralisatie van het vrijwilligerswerk op dit gebied.

op de eerste plaats

"Het is ook onze taak om te verbinden, maar je stuit daarbij op veel weerstand. Dat is volgens mij het moeilijkste gebied: mensen bij elkaar krijgen. Daar werken we momenteel hard aan en ik hoop van harte dat op enig moment de rede prevaleert. Je zou kunnen zeggen dat er geen geld beschikbaar wordt gesteld aan een organisatie die niet aan die integratie mee wil werken. Dan wordt er verder geshopt en ontstaat er veel wildgroei. Dat kan toch veel beter! Bovendien maakt integratie het toegankelijker om duidelijke afspraken te maken met de overheid." Het oplossen van deze problematiek maakt een belangrijk onderdeel uit van de toekomstvisie van de stichting.

Met welke projecten worden kinderen ondersteund, geïnitieerd vanuit de Stichting Jena? Lichtveld: "Het Busproject dat wij vorig jaar organiseerden was een succes. Een groep jongeren trok een middelgrote passagiersbus voort over een afstand van 20 meter. Voor de jongeren was dit een grote uitdaging en deze had het doel de jongeren een boost te geven voor hun eigenwaarde. Ook kregen de jongeren door dit project meer vertrouwen in eigen kunnen en natuurlijk een hoop plezier. Het project droeg dan ook de naam 'Forza Hubenil'. Deze test in krachtpatserij verricht door onze jongeren is gefilmd en is te bewonderen op onze Facebooksite. Nog een voorbeeld: het project 'Kennis naar Kunstgevoel'. Tijdens dit project hebben ruim duizend kinderen kunnen deelnemen aan verschillende workshops en spelletjes die in het teken stonden van: 'Kennis naar Kunst en Gevoel'. Drummen, dansen, dammen, schilderen, tekenen en kleien waren de kunstvormen en sporten waarbij de kinderen hun vrije expressie konden uiten. Op deze manier kunnen de kinderen hun fantasie vergroten en leren ze breder te denken. Daarbij zijn de kinderen trots op hun werkstukken, wat ervoor zorgt dat hun eigenwaarde omhoog schiet."
Het gaat niet alleen om dit soort projecten, Stichting Jena houdt zich ook bezig met vakantieplannen. Veel ouders hebben niet genoeg geld om op vakantie te gaan en werken hele dagen door in de schoolvakanties. Om de kinderen van de straat te houden en ze een veilig onderkomen te geven gedurende deze weken, worden er door verschillende instanties vakantieplannen georganiseerd die door Stichting Jena worden gefinancierd. Bovendien worden in de wijken zelf evenementen georganiseerd. "Het komt ook voor dat wij onderdelen van een project ondersteunen en niet het hele evenement", vertelt Lichtveld.

Op de vraag hoeveel mensen er bij Stichting Jena werkzaam zijn, kan Lichtveld kort zijn: "Eén en die werkt halve dagen. We hebben echt een minimale bezetting met een kracht die veel werk verzet. De rest bestaat uit het bestuur en dat zijn vrijwilligers. Het houdt wel in dat ook het bestuur veel uitvoerende taken op zich neemt en dat betekent dat het werk niet alleen bestaat uit vergaderen en beslissingen nemen. Dus per project wordt er een actielijst gemaakt en worden de taken verdeeld. Het zou teveel zijn voor één persoon. Voor ons bestuur is het niet mogelijk achterover te leunen en dat ambieert ook niemand. Wij vinden het belangrijker om een betaalde bezetting zo minimaal mogelijk te houden, zodat het geld daadwerkelijk aan projecten kan worden uitgegeven." Hij komt bij een belangrijk punt, want hoeveel geld gaat er om in de Stichting? "Wat aan geld binnenkomt wordt eerlijk verdeeld over diverse projecten. Maar in de loop van de afgelopen twintig jaar is er in totaal ongeveer acht miljoen gulden door onze handen gegaan. Het is wel jammer dat er geen nulmetingen worden gedaan, dus het resultaat van die investeringen is vaak niet meetbaar. Feit is wel dat alle projecten en vakantieplannen hebben geleid tot kindergeluk. Op elke door ons ondersteunde ervaring, kijken ze voor altijd met plezier terug. Daar hebben we dan aan bijgedragen. Maar ik kan geen zinnig woord zeggen over verbetering in kansarme gezinnen op lange termijn, simpelweg omdat de doelmatigheid niet in kaart werd en wordt gebracht. Het behoeft geen betoog dat ook daar verbetering niet alleen wenselijk maar ook zeker noodzakelijk is."

Met de toekomstvisie van Stichting Jena zit het wel goed. Volgens Lichtveld zal echter het bereiken van de doelen gepaard gaan met haken en ogen. "Maar met goede mensen, en die hebben we absoluut in onze gemeenschap, kom je echt een heel eind. We hebben hier grote denkers. Die moeten de ruimte krijgen en er moet wel naar ze geluisterd worden!"

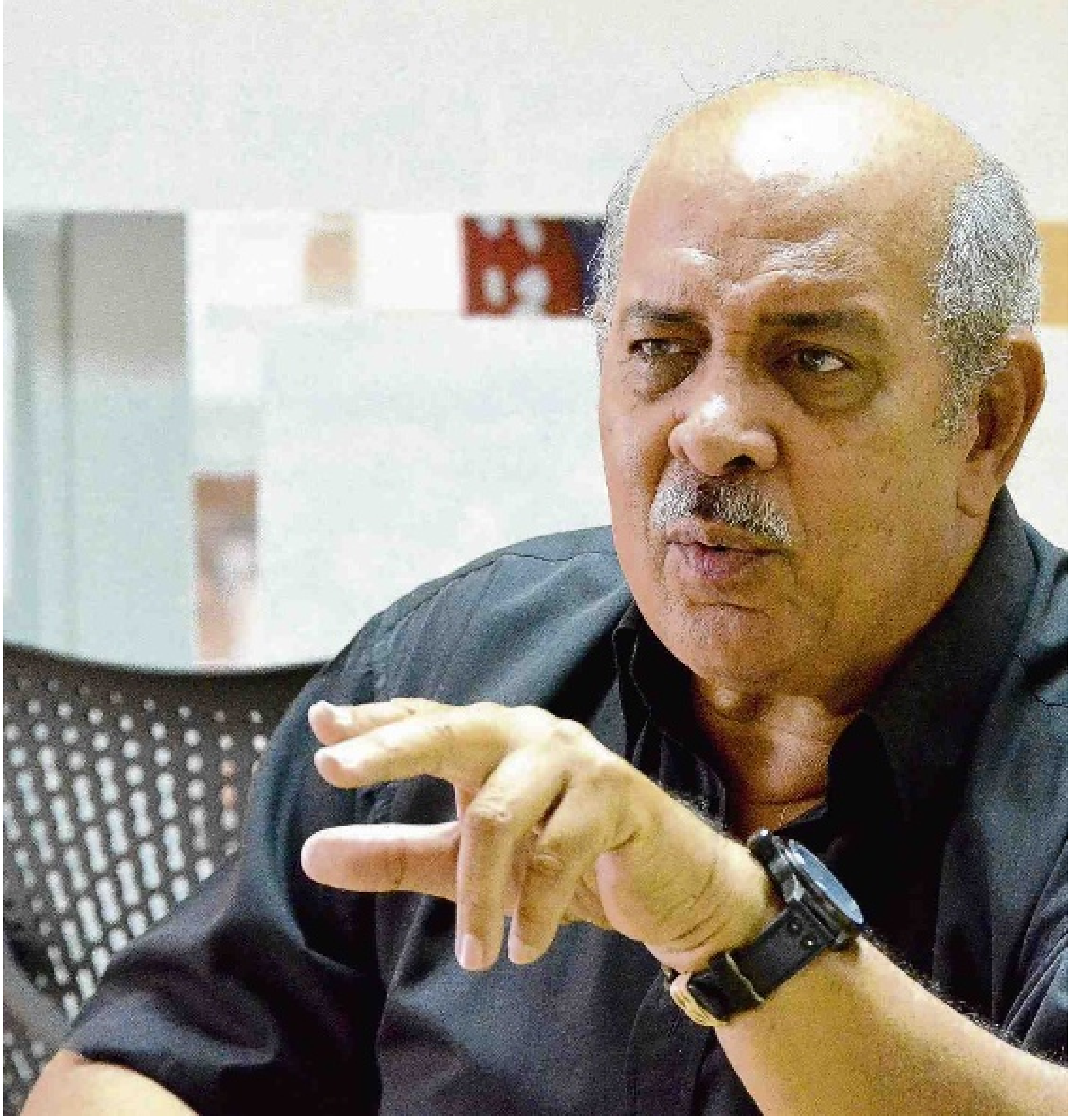

Genomineerd voor de ASN-wereldprijs

'Delen maakt

Slim en sportief, twee talenten van Michiel van Wickeren, die hij in de loop der jaren steeds meer bij elkaar bracht. Bijna afgestudeerd werd hij met zijn ideeën over de deeleconomie recent genomineerd voor de ASN-wereldprijs. Werk maken van een betere wereld, dat is wat de ASN-bank beoogt om jonge talenten te belonen voor hun ideeën om, hoe klein ook, de wereld een stukje mooier te maken. Van Wickeren doet daaraan mee, door zijn passie voor sport en zijn ondernemerszin te combineren in een uniek concept.

Tekst en foto's: **Mineke de Vries**

Michiel van Wickeren: "We moeten eerst werken aan de perceptie bij mensen."

In de zeilwereld op Curaçao is Michiel van Wickeren een bekend gezicht: in 2006 en 2007 - hij was toen zestien, zeventien - werd hij Curaçaos kampioen en bovendien vertegenwoordigde hij het land op het EK en WK. "Vanaf mijn veertiende zeilde ik fanatiek bij Asiento. Na een poosje windsurfen en zeilen in een optimist begon toen het echte werk."

Ook zijn ouders zijn geen onbekenden op het eiland: zij runnen al bijna veertig jaar de Samsom boekhandels. "Het is een familiebedrijf waar wij als kinderen ook de handen uit de mouwen staken in de weekenden en vakanties, dozen uitpakken en prijzen, maar eerlijk gezegd deden vooral mijn zussen dat. Ik was als nakomertje een beetje verwend, deed niet heel veel in de winkels."
Vader, in Nederland al werkzaam voor de Samsom-keten zette de vestiging op Curaçao voort van de vorige eigenaren en breidde deze uit tot de huidige vier winkels op Curaçao en één op Aruba. "Naast de boeken en school- en kantoorspullen, werd mijn vader agent van Fuji-film, zodat de foto-business erbij kwam en mijn moeder voegde vanuit haar eigen creativiteit de hobby-artikelen aan de winkel toe."

Einde droom

Michiel van Wickeren (1989) woonde tot zijn twintigste in Jan Thiel Oost, nabij landhuis Brakkeput Mei Mei. Al jong ontwikkelde hij de elementen voor zijn latere ondernemerschap en studie. "Ik ben mijn leven lang bezig met duurzaamheid, als kind al vroeg ik mij af waarom we de wc doortrekken met zoet water en vroeg me af waar al dat afval naartoe ging." De basis voor zijn latere interesse in sociale cohesie werd gelegd bij de Zeeverkennerij Mgr. Verriet. "Ik heb daar geleerd voor gemeenschappelijke doelen te gaan. Het mooie was, dat we hoe verschillend ook, allemaal gelijk waren. Broeders die de zeven geloftes hadden afgelegd, bijvoorbeeld doe elkaar geen kwaad. Een goede tijd die me echt gevormd heeft."
Eenmaal op de Albert Schweitzer lagere school bleek Van Wickerens dyslexie, waardoor hij een vmbo-advies kreeg. Zijn ouders kozen daarom voor het Vespucci College, kleine klassen en individuele aandacht. "Dat werkte goed, na de eerste op het vmbo, ging ik in de tweede naar de havo en kon vanaf de derde vwo volgen." Hij bleef na zijn vwo nog een jaartje op Curaçao om te trainen voor een professioneel zeilniveau. De bedoeling was halve dagen voor zijn vader te werken en halve dagen te trainen. "Ik had net voor kerst een internationale wedstrijd - ik wilde namelijk heel graag naar het WK in Nieuw-Zeeland - maar heb die wedstrijd zo slecht gevaren dat mijn vader het financieel niet meer verantwoordelijk vond me daarin te steunen, erg begrijpelijk." Het betekende het einde van die droom, waarna hij het jaar erop, in 2008 vertrok naar Nederland.
"Ik koos eerst de stad, toen de studie. Het werd Utrecht vanwege de Utrechtse Studentenzeilvereniging Histos, de grootste van het land. Ik had gezien dat ze daar net een drie- tot viermans kleine kajuitboot (J22) hadden gekocht en ik had op Curaçao in de J24 gevaren. Ik wist meteen dat ik dat wilde. Meestal varen we met een 31-voets boot bij Volendam of in het Grevelingenmeer. Het is prachtig hoeveel kansen je krijgt bij zo'n vereniging, het is een relatief goedkope manier om wedstrijden te zeilen." De studie werd economie omdat hij niet was toegelaten bij bestuurs- en organisatiewetenschappen. Maar economie was het helemaal niet en Van Wickeren stortte zich op het verenigingsleven, hij werd wedstrijdcommissaris, wat hem zij het op een andere manier ook veel bracht. Het jaar erop werd hij wel toegelaten bij zijn voorkeursstudie en hij switchte. "Het trok me vanwege de creativiteit, de eigenzinnigheid van de opleiding. Het is familiair, kleinschalig. Kenmerkend is dat er in alle lokalen spreuken hangen uit Alice in Wonderland. Het hele instituut staat voor vrij denken en het ontwikkelen van creativiteit in denken." Inmiddels zit hij in de laatste fase van zijn master en hoopt deze maand klaar te zijn.

Ecologische geletterdheid

Gedurende zijn studie verdiepte hij zich steeds meer in duurzaamheid. Zo ging zijn bachelorscriptie over het verduurzamen van - hoe kan het ook anders - de maritieme industrie. In zijn master gaat hij een stap verder. Hij wil een tegenwicht bieden aan de heersende studies en ideeën over verduurzaming. "Het allerbelangrijkste is dat we eerst moeten werken aan de perceptie bij mensen. Die stap wordt stelselmatig overgeslagen. Het gevaar is dat we te normatief denken, de gedragsverandering is voorwaarde om technologische oplossingen te kunnen toepassen. We doen het nu nog teveel andersom. Duurzaamheid is een breed begrip, in de media wordt aandacht besteed aan energie, zonnepanelen, milieumaatregelen, maar nog veel te weinig aan gedrag", aldus Van Wickeren, die overigens ook Greentownangel is (iemand die zich in Nederland inzet voor Greentown Curaçao).

de wereld mooier’

Zijn scriptie beschrijft de rol van de Universiteit Utrecht bij de verduurzaming van de samenleving. Van Wickeren volgde daarvoor tevens een stage bij de Green Office, een onderafdeling van de Universiteit. Hij interviewde decanen en docenten over hun perceptie van duurzaamheid bij de twee tegenpolen op wetenschappelijk gebied: de geo-wetenschappen en geesteswetenschappen. “Die laatste had direct weerstand: dat is toch niet ons thema? Toch ben ik van mening dat elke student van welke studie dan ook enige mate van ecologische geletterdheid dient te hebben. Ik pleit ervoor verduurzaming van onderaf aan te jagen.”

Deeleconomie

Tijdens zijn studie was Van Wickeren ook bezig met zijn eigen ondernemerschap en dan vooral het sociaal ondernemerschap. Hij gebruikte daar zijn minor voor. “Veel mensen hebben dezelfde zorgen als ik, je ziet dat aan allerlei initiatieven op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen.” Hij stelt dat de zogenaamde deeleconomie booming wordt. De deeleconomie houdt in dat mensen in de huidige maatschappij dingen met elkaar gaan delen. “Als één persoon een product heeft, kan die het delen met of verhuren aan een ander, zodat die er ook gebruik van kan maken. Zelfs in de zorg komt de deeleconomie op, een manier om de verzorgingsstaat in stand te houden. Je kan je ouders aanmelden voor mantelzorg als zij niet bij je in de buurt wonen, en dan kan jij weer voor iemand anders gaan zorgen bij jou in de buurt. Je ziet ook dat buren bij ziekte voor elkaar gaan koken. Prachtige modellen, die ook zorgen voor meer sociale cohesie in buurten.”

In 2012 kwam Van Wickeren in contact met Snappcar, een organisatie van particulieren die in een gezamenlijk opgezet verband hun eigen auto verhuren aan de ander met als doel het aantal auto’s in Nederland drastisch terug te brengen. “Alles is goed dichtgetimmerd, zodat de auto ook verzekerd is tijdens het gebruik, etcetera. Omdat ik zelf veel in havens kom en je vaak door de masten de lucht niet meer kunt zien, kwam ik op het idee datzelfde voor boten te doen. Met een vriend ging ik zoeken naar samenwerking op dit gebied, maar je merkt al gauw dat er binnen de maritieme industrie veel weerstand is tegen zo’n concept: volgens de Hiswa mag een boot niet verhuurd worden, een havenmeester vindt zo’n idee op zijn minst niet cool en de bootbezitters zelf zijn er geen voorstander van hun boot, hun lieveling uit te lenen. Kortom, men was niet happig, wij kregen het niet voor elkaar. Maar tot mijn verbazing zag ik dat er de afgelopen maand twee van zulke platforms de lucht in zijn gegaan. Enerzijds katterig omdat het je eigen plan was, anderzijds goed dat het gebeurt.”

Nominatie

Het idee van het delen bleef Van Wickeren in het hoofd zitten en hij probeert het nu op een ander terrein. Uit eigen ervaring weet hij hoe lastig het is een buitenhobby in de stad uit te voeren: drie nauwe trappetjes naar de bovenste etage van een pand midden in het centrum lenen zich niet om zijn surfplank mee naar boven te sjouwen. “En toch wil ik het water op, want pas als ik op de gracht aan het peddelen ben, kom ik tot rust.” Omdat meer mensen hiermee zitten, willen ze een platform creëren waar mensen hun droom van een buitenhobby kunnen verwezenlijken. “Dat samen buiten bezig zijn heeft natuurlijk ook iets Antilliaans”, lacht hij. Naast het regelen van het delen is dus ook de fysieke opslag van spullen belangrijk, vandaar de Deelkelder. “Omdat we eerst een werfkelder zouden huren, ontstond de naam Deelkelder, het wordt nu waarschijnlijk een loods. Maar het idee staat voor de concrete mogelijkheid om zeilboten, surfplanken en racefietsen samen op te slaan en samen te gebruiken.” De kick off moet in maart 2015 plaatsvinden. “We gaan een groep vrijwilligers samenstellen die de boel ter plekke draaien en in de loop van de tijd kunnen we misschien met cijfersloten werken, zodat het niet steeds bemand hoeft te zijn.”

Van Wickeren zond het plan van aanpak van de Deelkelder in voor de ASN-wereldprijs, een project van de ASN-bank, die daarvoor aansluiting zocht bij het project Your Bricks. Your Bricks is een programma voor mensen tussen de 16 en 25 jaar om hen te helpen bij hun plannen om hun buurt, de stad of zelfs de wereld mooier te maken, eerlijker, duurzamer en socialer. Deelnemers van Your Bricks worden in zes zaterdagmorgens begeleid maar ook gedwongen om projecten en ideeën concreter te maken. “Voor mij persoonlijk was dat heel waardevol. Ik ben een visionair, maar merk dat ik soms te vaag op mensen overkom, dat ik concreter moet worden.”

Van de vier categorieën die de ASN-bank hanteert - Duurzame energie, Kinderrechten en onderwijs, Eerlijke handel en voedsel en Veiligheid en sociale cohesie - viel Van Wickerens plan in de laatste. Van de tweehonderd aanmeldingen werden er 25 per categorie geselecteerd en uiteindelijk eindigde hij bij de tien nominaties. “Om te winnen moest er gestemd worden, daarvoor moet je je netwerk aanspreken. Relatief gezien had ik veel stemmen, maar jammergenoeg niet voldoende. Maar ik ga met meer dingen meedoen, dus kansen genoeg”, zegt hij optimistisch. Hij is desondanks blij met de nominatie. “Er gaat vast nog iets uitkomen. Ik ben iemand die zijn nek uitsteekt, ik ben niet bang. Soms word ik als wat dwars gezien, maar ik doe dingen gewoon en daarvan is dit toch het resultaat.”

Loopt zijn project goed, dan wil hij het ook op Curaçao opzetten, misschien in de vorm van een franchisemodel. Enige reserves heeft hij wel ten aanzien van een bedrijf daar. “Veel young professionals zijn gefrustreerd omdat ze niet kunnen veranderen wat ze willen veranderen. Ze hebben ideeën maar moeten zich inhouden, omdat al gauw wordt gedacht dat jij het wel even komt vertellen. Dat is zo jammer, er is behoefte aan kennis, maar heb je die, word je eigenlijk gedwongen je ambitie terug te dringen. Op die manier verandert er nooit wat.” Ondanks dat zou - eerder dan het overnemen van Samsom - de Deelkelder een reden zijn voor de bevlogen Van Wickeren om terug te keren naar zijn geboorte-eiland.

Wijzigingen in het verzekeringsrecht op komst

De regering van Aruba heeft in april 2014 aan de Staten een ontwerp-landsverordening aangeboden tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek van Aruba ('BW') in verband met een aantal onderwerpen dat nog een regeling of aanpassing behoeft. Eén van die onderwerpen betreft het verzekeringsrecht.

Tekst: **Misha Bemer**

Op dit moment staan de wetsartikelen die te maken hebben met assurantie of verzekering in het Wetboek van Koophandel ('WvK') opgenomen. De huidige indeling is als volgt:
- 8e titel; assurantie of verzekering in het algemeen;
- 9e titel; verzekering tegen gevaren van brand en tegen die waaraan de voortbrengselen van de landbouw te velde onderhevig zijn, en van levensverzekering.

Het WvK dateert uit 1990 en is sterk verouderd. Omdat de verzekeringsovereenkomst een bijzondere overeenkomst is, is het dan ook de bedoeling dat de wetsartikelen die daarop toezien, net zoals in Nederland, onderdeel gaan uitmaken van titel 17 in boek 7 van het BW. Er wordt een andere indeling aangehouden, namelijk:
- Afdeling 1; Algemene bepalingen;
- Afdeling 2; Schadeverzekering;
- Afdeling 3; Sommenverzekering, bestaande uit paragraaf 1 Algemene bepalingen en paragraaf 2 Levensverzekering.

Het ontwerp is ontleend aan de Nederlandse wet van december 2005 en de toelichting aan de Nederlandse parlementaire stukken van destijds. De insteek is dat de consument als particulier bescherming dient te genieten, zijnde iedereen die een verzekering sluit anders dan in de uitoefening van een beroep of bedrijf. De bescherming van de particulier blijkt uit het feit dat verschillende bepalingen van dwingend recht zijn en hiervan niet ten nadele van de verzekeringnemer mag worden afgeweken door de verzekeraar. Een duidelijk voorbeeld van de bescherming van de consument is artikel 934, dat als volgt luidt: 'Het niet nakomen van de verplichting tot betaling van de vervolgpremie kan eerst leiden tot beëindiging of schorsing van de verzekeringsovereenkomst of de dekking, nadat de schuldenaar na de vervaldag onder vermelding van de gevolgen van het uitblijven van betaling vruchteloos is aangemaand tot betaling binnen een termijn van veertien dagen, aanvangende op de dag na aanmaning. De eerste volzin geldt niet voor het geval, bedoeld in artikel 83, onderdeel c, van Boek 6.'

Sommige verzekeraars verbinden aan wanbetaling van de premie de sanctie van het opschorten van dekking of beëindiging van de verzekering. Indien dit de eerste premie (lees: startpremie) of de enige premie betreft, bestaat daartegen geen bezwaar. Van een enige premie is bijvoorbeeld sprake bij eenmalige verzekeringen zoals een niet doorlopende reisverzekering, maar ook bij een schadeverzekering waarbij elke keer weer opnieuw wordt overeengekomen dat de verzekering beperkt is tot een duidelijk aangegeven periode én het voor de verzekerde duidelijk kenbaar is dat er van hem of haar een uitdrukkelijke handeling wordt verwacht om te bewerkstelligen dat de polis na verloop van die periode wordt vernieuwd. Dit laatste blijkt ook uit overwegingen van het Gerecht in Eerste Aanleg van Aruba in een vonnis de dato 8 februari 2012, waarbij de rechter oordeelde dat bij gebrek aan een bepaling in de polisvoorwaarden die ziet op stilzwijgende verlenging de verzekerde er onder de genoemde omstandigheden niet gerechtvaardigd op had mogen vertrouwen dat tussen haar en de verzekeraar was overeengekomen dat de verzekering steeds stilzwijgend werd verlengd. Dit is relevant omdat de bescherming van artikel 934 BW blijkens haar tekst alleen betrekking heeft op vervolgpremies. Behalve een sommatiebrief, vereist het wetsartikel ook dat de verzekeringnemer door de verzekeraar duidelijk is gewezen op de gevolgen van het niet tijdig betalen van de premie voordat de verzekeraar gerechtigd is de dekking op te schorten of de verzekering op te zeggen. De sommatiebrief kan volgens de tekst niet reeds worden gestuurd voordat de vervaldag is verlopen die op de nota staat, maar pas daarna. Dient een vervolgpremie volgens de nota dus uiterlijk op 1 januari 2015 te worden betaald, dan kan de verzekeraar pas op 2 januari 2015 aanmanen en mag zij bij het uitblijven van betaling, pas per 17 januari 2015 de dekking opschorten of de verzekering opzeggen. Die consequenties moeten dan wel duidelijk in de aanmaning aan de verzekerde zijn kenbaar gemaakt.

Het nieuwe wetsontwerp bevat niet alleen bepalingen ter bescherming van de verzekerde maar ook verplichtingen. Een voorbeeld is een verdergaande mededelingsplicht dan nu het geval is. De verzekerde is ondermeer verplicht om vòòr het sluiten van de overeenkomst aan de verzekeraar alle feiten op te geven waarvan hij of zij wetenschap draagt of behoort te dragen en waarvan men kan weten dat die voor de verzekeraar van belang zijn bij de beslissing of, en zo ja, onder welke voorwaarden, de verzekering zal worden afgesloten.

De beperkte omvang van deze column laat het behandelen van de andere wijzigingen in het wetsvoorstel niet toe, maar dat er interessante aanvullingen op komst zijn, dat kan ik u verzekeren.

Misha Bemer is advocaat en partner bij HBN Law op Aruba

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Full Circle (6)

Full Circle is de titel van een nieuw boek over modern en effectief management voor nu en de toekomst dat in 2016 in de Nederlandse en Engelse taal verschijnt en de lezers van Ñapa, de wekelijkse bijlage van de Amigoe, hebben de primeur van de versie zoals die naar de uitgever gaat voor de laatste aanpassingen in stijl en taalgebruik.

Tekst: **Jan de Ruijter**

We zijn nog steeds bezig met de opsomming van een 15-tal begrippen waarvan goed inzicht en begrip nodig is om de verdere tekst van dit boek goed te kunnen volgen.

Tot nu toe werden de volgende begrippen beschreven: Type Y, participatief management, the living company, dissatisfiers, constancy of purpose en higher purpose, karakter, gedrag, en presteren.

Manager van morgen

De moderne manager van morgen kent de op elkaar volgende disciplines van organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven. Hij weet hoe te organiseren, hoe zich te gedragen als een ondernemer en ownership te voelen en te aanvaarden, hoe te managen en hoe leiding te geven. Managen betreft het verkrijgen van resultaten, 'to get things done', 'getting results' en leidinggeven betreft het aansturen en inspireren van mensen. Leidinggeven is een functie van management, je kunt moeilijk resultaten verkrijgen zonder daar mensen bij aan te sturen, het één gaat niet zonder het ander. Het klinkt allemaal zo gemakkelijk en zo voor de hand liggend maar in de praktijk blijkt dit steeds weer het grote struikelblok. Steeds weer worden managers benoemd die nauwelijks weten welke resultaten te bereiken en vooral hóe die te bereiken. Men krijgt de titel van manager zonder enige kennis van management.
Er zitten drie belangrijke aspecten vast aan management; de kennis van management en leidinggeven (helaas ontbreekt die kennis veelal, slechts bij gerenommeerde ketenbedrijven wordt managementkennis vereist), specifieke bedrijfskennis, specifieke beroepskennis van het bedrijf en de persoonlijke inbreng aan karakter, persoonlijkheid, ervaring, enthousiasme, houding en motivatie. Veelal zien we in de praktijk dat personen met een goede inbreng van de punten twee en drie (beroepskennis en motivatie) benoemd worden tot manager zonder de noodzakelijke kennis van management te hebben. We zien ook de gevallen van goede houding, goede managementkennis maar geen specifieke kennis van de core-activiteit van het bedrijf, zonder specifieke bedrijfskennis. Ook dat werkt niet. Managers gaan zich dan bezig houden met het verzinnen van allerlei leuke managementdingetjes zoals het kijken hoe mensen de time clock gebruiken en of ze wel op tijd beginnen; bij gebrek aan kennis van het bedrijf gaan managers dan rare dingen verzinnen. Zonder specifieke en gespecialiseerde beroepskennis moeten die managers vertrouwen op het doen zoals het altijd ging, het verleden als referentie beschouwen, of op intuïtie, geluk of toeval. En dat loopt meestal niet goed af. Ook voor managers - net zoals bij alle andere posities - hangt succesvol zijn af van de acht reeds besproken variabelen: knowledge, skills, desire, talent, resources, data, incentives en accountability. Aannemend dat het wel oké zit met de laatste vier variabelen, blijft meestal gebrek aan kennis als reden over voor het falen van een manager, gebrek aan bedrijfskennis en/of managementkennis. En uiteraard is het de bedoeling van het boek 'Full Circle' om in dat vacuüm te voorzien.

Het doel van werk

Dit is ook al zo'n thema dat een hele ontwikkeling heeft meegemaakt. In oude tijden was werk de enige manier voor slaven op het land, bediendes in de hofhuishouding en krijgers in het leger om te overleven. Na de industriële revolutie van rond 1850 werd regelmatig werk de normale manier van leven in een community en tot aan 1960 bleef werk bedoeld als dé manier om eten op tafel en een dak boven je hoofd te hebben. Vanaf 1960 moest werk iets plezierigs zijn, iets dat je met zin en smaak kon doen en dat mondde uit op de 'quality of work life', dat voortging in 'quality of life' en 'whole-life'-succes.
De werkplaats van morgen is de plaats waar management, eigenaren, bedrijven en de medewerkers hun respectievelijke doelen en ambities nastreven en bereiken. Dit wordt mutual fulfillment genoemd in plaats van het verouderde self-fulfillment. We leven nu in het tijdperk van mutual fulfillment. Het oude 'je doet wat ik je zeg' is vervangen door 'laten we zien hoe iemand zijn persoonlijke ambities en levensdoelen kan bereiken', terwijl hij tegelijkertijd meewerkt aan de doelen van het bedrijf. Voor het bedrijf zijn de medewerkers partners in hun business geworden en voor de medewerkers is het bedrijf een partner in het behalen van succes en levensgeluk op alle terreinen en die negen terreinen zijn: familie en kinderen, gezondheid, opleiding, werk, financiën, carrière, hobbies en vrije tijd, spirituele zaken en de samenleving. Dit gebeurt door middel van mutual goal setting en het maakt management tot een dankbare, prettige, vreugdevolle en nuttige bezigheid.
Tot dit nieuwe en hoge niveau is bereikt zal het onmogelijk zijn voor een bedrijf om het volledige potentieel te bereiken. Tot die tijd blijft elk bedrijf zitten met klachten van de klant, klantontevredenheid, klachten van personeel, stress, overal en elke keer weer nieuwe problemen en meer stress. Om te overleven in deze moeilijke tijden van globalisering en steeds groter wordende concurrentie, is de omschakeling naar mutual fulfillment een absolute must!

Mutual goal setting is een update van Peter Druckers Management by Objectives (MBO). Het nastreven van de doelen van het bedrijf én de doelen van de medewerkers is de enige manier om meer dan de handen en voeten van een employee te verkrijgen. Bedrijven verwachten dat de employee werkt met hart, ziel, hersens en passie. Dat men werkt met betrokkenheid, inzet, loyaliteit, en extra inspanning. Bedrijven mogen nooit vergeten dat als je hart, ziel, inzet en passie verwacht, dat dat geen éénrichtingsverkeer kan zijn of mag zijn. Je kunt een medewerker niet als een hond behandelen zoals dat vroeger nog weleens ging en tegelijkertijd verwachten dat employees hun werk met passie en inzet verrichten. Die denkfout is al veel te lang gemaakt. Tegelijkertijd: Als een manager of eigenaar absoluut niet geïnteresseerd is in de medewerker, waarom meent hij te mogen eisen dat diezelfde werknemer wel echt, daadwerklijk, oprecht geïnteresseerd zou moeten zijn in hem? Vandaar dat er nog teveel bedrijven zijn waar het werk wel gedaan wordt... min of meer. De kantjes worden er afgelopen en het werk wordt niet met enthousiasme gedaan. Voor salaris wordt werk verricht... min of meer.

Om hart, ziel, inzet en passie te verkrijgen moet dat minimaal beantwoord worden. De belangstelling moet wederzijds zijn. Het commitment moet wederzijds zijn, het commitment over de doelen van beide partijen. Het behalen van alle doelen van het bedrijf en het bereiken van de ambities van de medewerker en zijn levensgeluk. En daar gaat dit hele boek over. Hoe dit wordt bereikt.

(Wordt vervolgd)

Mens & Werk

Redenen voor ontslag

Een werkgever kan om verschillende redenen overgaan tot ontslag. Hier zijn wel regels aan verbonden, waardoor een werkgever een werknemer niet zomaar kan ontslaan. Hij moet het ontslag bijvoorbeeld goed onderbouwen. Bij ontslag op staande voet moet de werkgever zelfs een dringende reden hebben. In het arbeidsrecht zijn regels vastgesteld die gelden in een dienstverband van een werknemer bij een werkgever.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Uitgangspunt is dat een werkgever en een werknemer over allerlei onderwerpen zelf afspraken kunnen maken. Wanneer er onderling geen afspraken zijn gemaakt, gelden de algemene regels. Voor bepaalde zaken gelden altijd de wettelijke regels, ongeacht wat de werkgever en werknemer zijn overeengekomen.

Een werkgever moet zich houden aan regels indien hij iemand wil ontslaan. Ook de werknemer moet zich houden aan wettelijke regelingen bij het nemen van ontslag. De werkverhouding tussen de werkgever en de werknemers worden vastgelegd in een arbeidsovereenkomst, maar ook in de wet zijn er bepalingen opgenomen. De meeste wettelijke regelingen leggen de werkgevers verplichtingen op. De werknemers hebben echter ook verplichtingen en daar wordt nog weleens luchtig over gedaan. De werknemer kan bijvoorbeeld zijn baan niet per morgen opzeggen, want ook hij moet een opzegtermijn in acht nemen. Het blijft een lastige zaak. De werkgevers vinden dat de werknemers te veel rechten hebben en de werknemers vinden dat de werkgevers te veel rechten hebben. In goed overleg een arbeidsovereenkomst beëindigen is natuurlijk altijd het beste. Het komt echter regelmatig voor dat dat niet gebeurt en dan stapt men naar de rechter om het ontslag via de rechter te laten verlopen. Dit kost altijd geld en veel negatieve energie.
Door allerlei redenen kan men ertoe besluiten om iemand te ontslaan. Bij niet goed functioneren om wat voor reden dan ook moet de werkgever een dossier opbouwen. Denk aan redenen zoals werkweigering, altijd te laat komen, werk niet goed uitvoeren, niet werken volgens de regels van de organisatie en ruzies die zijn ontstaan waardoor het onhoudbaar is dat de werknemer blijft werken. Door een dossier op te bouwen kan de werkgever laten zien dat hij er alles aan heeft gedaan om de werknemer te informeren over de klacht(en) inzake werk en het verloop vanaf het eerste moment van aanpak van die werknemer. Werkweigering is een gangbare en legitieme reden voor ontslag. De werkgever heeft duidelijk een punt als er in de functiebeschrijving werkzaamheden staan vermeld die de werknemer dient te doen, maar de werknemer weigert dat. Er zijn ook vormen van werkweigering die tot discussie kunnen leiden. Bij een groot internationaal opererend bedrijf op Curaçao stelde de CEO een paar medewerkers voor om op zaterdagochtend te komen werken omdat er een project moest worden afgemaakt. De werknemers weigerden dat. 'Wij werken niet op zaterdag', was hun argument. De CEO met veel ervaring in alle delen van de wereld wist niet wat hij hoorde. Het personeel was ook niet over te halen om toch te komen. Het aanbod om dan een dag in de week daaropvolgend vrij te krijgen werd niet geaccepteerd. Is dit een dringende reden voor ontslag? Nee. Maar weigeren om op zaterdag een keer te komen werken zal niet bijdragen aan een goede werksfeer. Voor deze CEO waren de kaarten geschud. Hij vond het een kwestie van mentaliteit en miste loyaliteit naar het bedrijf en inzet van de medewerkers.
De meeste spanningen tussen werkgever en werknemer ontstaan door het niet kunnen omgaan met elkaar. Een werknemer werkt onder gezag van een leidinggevende en de werknemer moet het werk dat hem wordt opgedragen uitvoeren. Hier zijn echter wel beperkingen aan verbonden. In een functiebeschrijving staat wat het werk is dat de werknemer moet uitvoeren en als er in de functiebeschrijving staat dat de werknemer weleens op zaterdag moet werken en hij tekent daarvoor bij het aannemen van de baan, dan staat het bedrijf sterker om de werknemer aan te klagen voor werkweigering. Het kan echter voorkomen dat er werkzaamheden gedaan moeten worden die niet in de functiebeschrijving staan. Als een werknemer dan toch het werk weigert dan is het in ieder geval duidelijk voor de werkgever met wat voor persoon hij te maken heeft. De werknemer mist inzet en hart voor het bedrijf. Reden voor ontslag op staande voet is er als er sprake is van diefstal of fraude en geweld. De werknemers dienen op de hoogte te zijn van de procedures bij de organisatie bij het ontdekken van diefstal of als er gewelddadig gedrag is geweest van één of meerdere werknemers. Het moet bekend zijn welke sancties er genomen worden, ook al gaat het om een kleinigheidje of verlies van geduld of gevoelens van onmacht om wat voor reden dan ook. De werkgever moet op zijn personeel kunnen vertrouwen. Helaas komt diefstal het meest voor onder personeel. Hebben de werkgevers te veel vertrouwen in hun personeel of wordt het de werknemers te gemakkelijk gemaakt?
Een andere reden voor ontslag kan zijn als werknemers te veel privézaken doen onder werktijd. De computer wordt vaak gebruikt om privézaken te regelen of om spelletjes te doen, filmpjes te kijken of om Facebook-accounts bij te werken. Om dit te voorkomen wordt er door de IT-afdeling bij bedrijven toegang tot allerlei websites onmogelijk gemaakt. Ook het regelrecht telefoneren naar 'buiten' wordt bij organisaties onmogelijk gemaakt om werknemers niet in de verleiding te brengen op kosten van de baas dure privégesprekken te voeren. Is het reden voor ontslag als iemand te veel privézaken doet tijdens zijn werk? Niet direct, maar betere controle en werknemers op hun gedrag aanspreken is wel noodzakelijk.

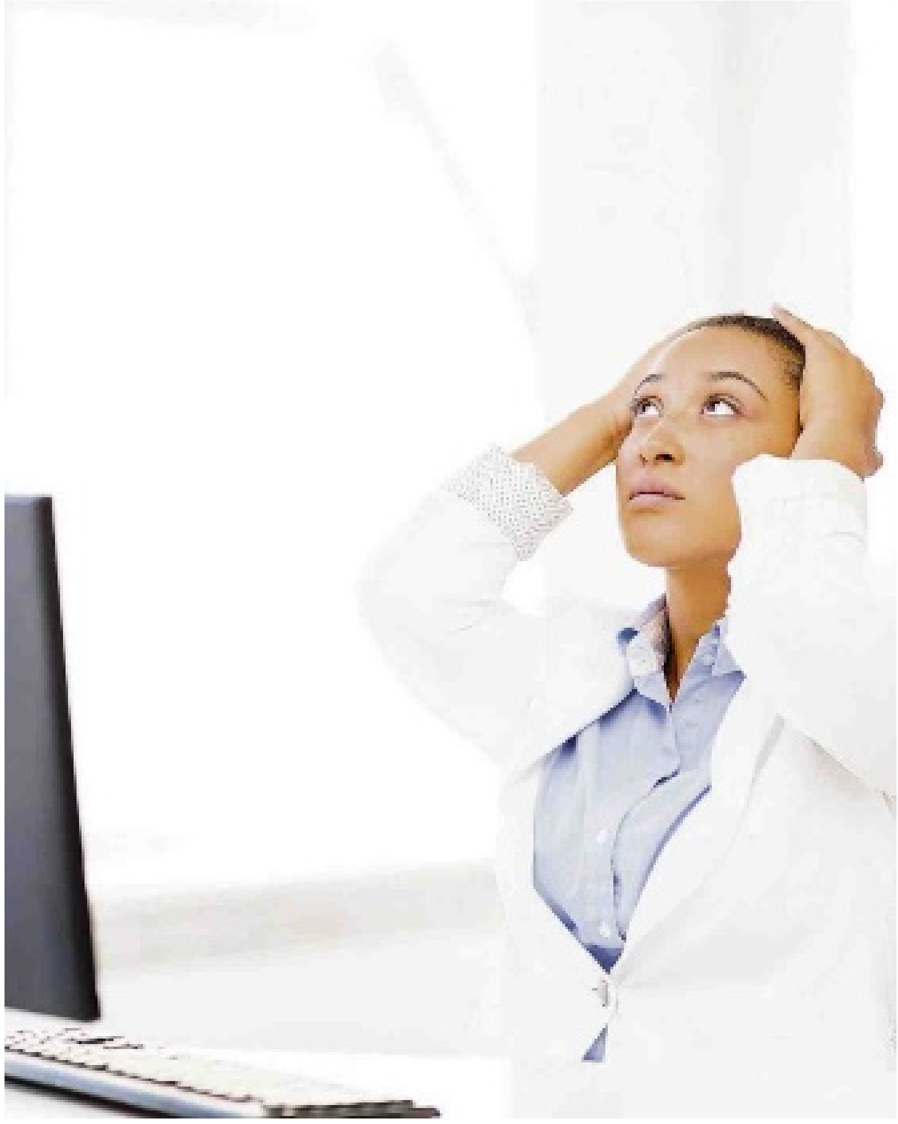

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1 zedenleer, **7** het opgooien van een munt, **11** lectuur, **12** hoofdstad van Tibet, **14** bekoorlijk, **16** naaldboom, **17** deel van de ruggenwervel, **20** vreemde taal, **22** ten algemenen nutte (afk.), **23** gum, **25** opening, **26** hondensoort, **27** en meer andere, **28** onder leiding van, **30** overhandigen, **34** moment, **36** duo, **38** codewoord in de radiotelegrafie, **39** shoarmabroodje, **40** huidmondje, **42** angst, **44** warm en zonnig weer, **45** vreemde munt, **46** boek uit het Oude Testament.

VERTICAAL:
2 militair hoofddeksel, **3** rivier in Duitsland, **4** gravure, **5** Afrikaans dorp, **6** hulpmiddel bij botbreuken, **7** romp, **8** uitroep van schrik, **9** kunstleer, **10** boven het genoemde, **13** oor, **15** ontkenning, **16** lus, **18** dans, **19** sierplant, **21** brede sjaal, **23** verzoeke gaarne antwoord (afk.), **24** onbepaald vnw., **29** werpkoord, **31** deel van een fiets, **32** ontzag, **33** deelachtig worden, **35** graveur, **37** bleekrood, **39** geologisch tijdperk, **41** drinkgerei, **43** mannelijk dier.

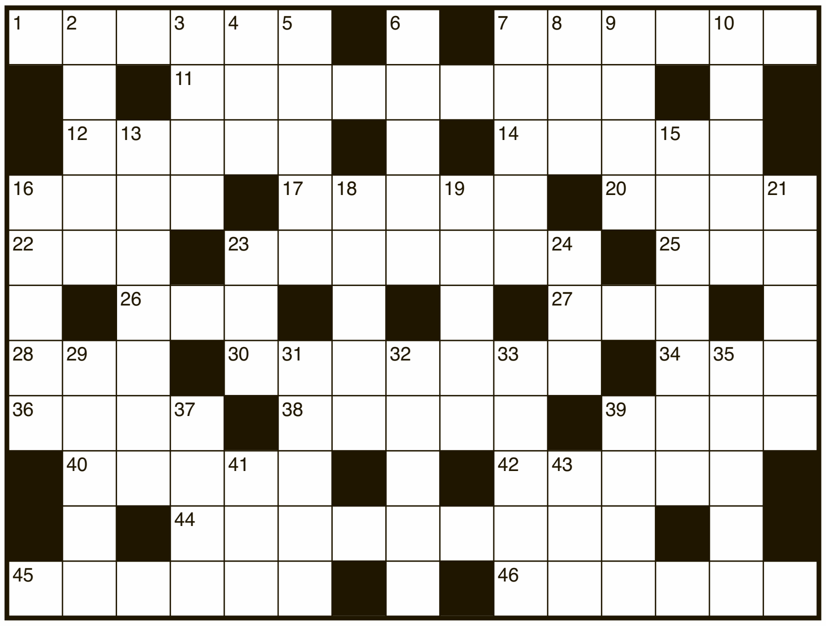

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Y. Bok
Shakespearestraat 2
Aruba

Greta Thielman-Hoyer
Kaya Brassavola 21
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel.
Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

ZWEEDSE PUZZEL

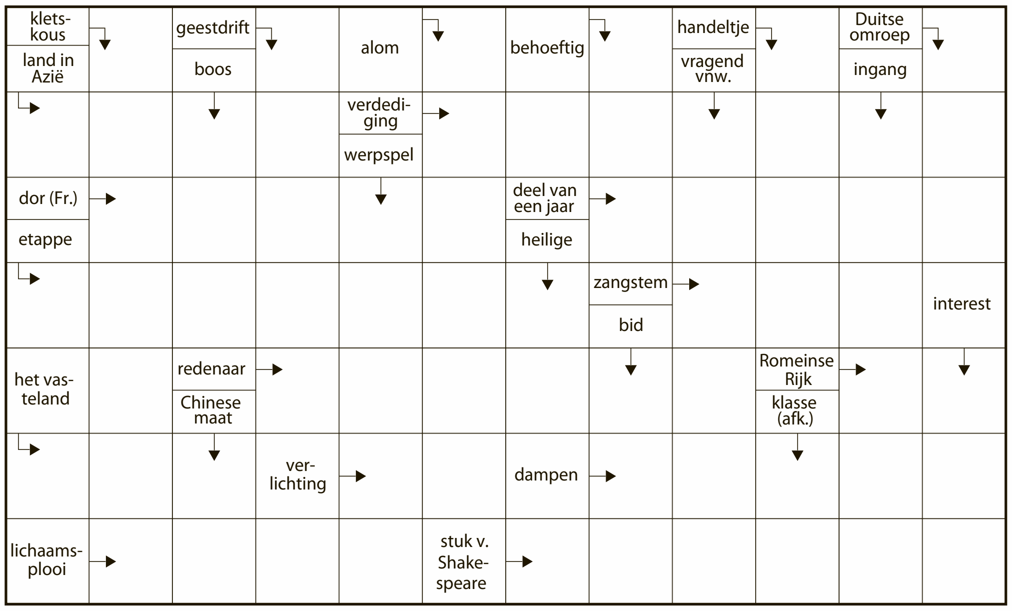

CRYPTOGRAM

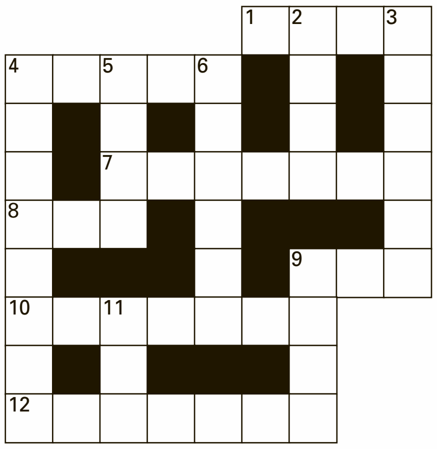

HORIZONTAAL:
1. Waardeloos voor een gebruiker (4); **4.** Buitengewoon talent in het leger (5); **7.** Kwestie van luisteren (7); **8.** Juist voor de vangst (3); **9.** Spijskaart (3); **10.** Duur drinkgerei van een zandloper (7); **12.** Later arriveren als een kind (7).

VERTICAAL:
2. Uitroep om een noot te stoppen (4); **3.** Een rund dat honger heeft? (6); **4.** Schitterende explosieven (8); **5.** Aantekening om te kraken (4); **6.** Gevuld met aanzien (6); **9.** Die goden hebben één poot te weinig om er lucht van te krijgen (4); **11.** In de haven wordt men aangezet tot betaling (3).

WOORDZOEKER

M	E	D	E	S	P	E	L	E	R	V	A	L
I	M	M	U	U	N	O	S	E	E	T	W	N
N	E	E	T	S	M	A	D	C	L	E	A	N
N	D	L	I	R	K	E	T	E	O	M	C	B
E	T	B	A	N	O	A	E	E	R	R	H	E
K	I	C	E	P	D	T	S	E	R	E	T	K
O	R	L	S	W	E	E	P	S	T	A	K	E
Z	J	E	E	E	E	U	L	E	E	L	A	U
E	I	O	V	L	S	G	I	IJ	G	I	M	R
N	Z	P	D	E	R	P	I	I	K	S	E	E
R	A	A	N	E	K	E	T	N	I	A	R	N
F	I	T	B	I	L	S	G	E	G	T	K	P
E	R	R	N	G	E	A	A	IJ	M	I	E	A
E	E	A	A	N	S	T	A	L	T	E	N	A
H	Z	S	T	R	O	K	A	R	T	O	N	R
I	N	G	E	S	L	O	T	E	N	A	L	D

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

AANSTALTEN
ATLASKEVER
ATLEET
BEKEUREN
BEWEGING
CLEAN
CLEOPATRA
DAMSTEEN
EINDELIJK
ESCORTE
FRATS
HERBERG
IMMUUN
INGESLOTEN
INTEKENAAR
JODELAAR
KASSEIEN
MEDESPELER
MERKEN
MINNEKOZEN
NESTIG
NIESPOEDER
PALEI
REALISATIE
RENPAARD
SNATERAAR
STROKARTON
SUEDE
SUPERMAN
TEMEN
TIJGERLELIE
VEETEELT
WACHTKAMER
ZAIRE
ZANIKPIET

© Puzzelland/141108

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

		8				5		4
6	9		8				3	
		2			7			
			7	4			5	
	8		5			9	6	
1	5			8				3
			4	1		3		
	3	7		2		1		9
		6			3	4		

HEAVY

	5			2		1		3
9	1		5					8
	4							
		6					7	
				3				
			8				4	
	3	7		5				2
			4	6				
							9	

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

7	4	6	1	8	3	2	9	5
3	5	2	9	4	6	1	8	7
1	8	9	7	5	2	6	3	4
5	7	4	6	9	8	3	1	2
2	3	8	5	1	7	9	4	6
9	6	1	3	2	4	5	7	8
8	9	5	4	6	1	7	2	3
4	1	7	2	3	5	8	6	9
6	2	3	8	7	9	4	5	1

Heavy

9	4	1	2	5	8	3	6	7
8	7	6	3	4	1	5	2	9
3	2	5	6	9	7	4	1	8
7	5	3	9	1	2	8	4	6
2	6	8	5	7	4	9	3	1
1	9	4	8	3	6	7	5	2
5	8	9	1	2	3	6	7	4
6	1	7	4	8	5	2	9	3
4	3	2	7	6	9	1	8	5

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Gauw; 4. barst; 7. neetoor; 8. tijd; 9. bas; 10. matinee; 12. nanacht.
Verticaal: 2. Arno; 3. Witrus; 4. bootsman; 5. rund; 6. toekan; 9. belt; 11. ton.
Woordzoeker:
COMMERCIAL

Zweedse puzzel

	M		S		P		D		G		M
P	E	L	T		A	N	T	E	N	N	E
	L	E	E	S	T		P	L	O	O	I
T	I	T	A	N	I	C		E	E	R	
	S		K	U	N	D	I	G		I	E
A	S	E		I	A		R	I	G	E	L
	E	X	I	T		S	L	E	E	T	S

Prijspuzzel

P	U	M	P	S		K		T		S	K	I	E	N
E			A	U	T	O	R	IJ	D	E	R			A
R		R	I	B		K		D		M	O	A		I
S	P	IJ	S		M	O	L	I	K		M	U	Z	E
E	E	K		W	I	S		G	O	A		T	A	F
	L	A	T	E	X				G	A	B	O	N	
L	E	A		B	E	O		G	E	N		L	I	P
I	N	R	I		R	A	K	E	L		L	A	K	S
B		D	A	R		S		W		R	U	K		A
R			T	A	H	I	T	I	A	A	N			L
E	I	L	A	T		S		N		D	A	T	U	M

Beroep onder de loep.

'Service met een hoofdletter'

Met zijn bedrijf Netsys won hij in 2013 de prestigieuze Fatum Best in Business Award. Directeur Ebby Suares mikt dan ook niet op kwantiteit maar op kwaliteit en schrijft service met een hoofdletter. Hij begon met een standaard IT-bedrijf voor ondernemingen op Curaçao, maar schakelde over naar een MSP: Managed Service Provider. "Ik los niet alleen problemen op, maar door goed contact te onderhouden met de klant en monitoring voorkom ik knelpunten."

Tekst en foto: **Marja Berk**

Wat houdt je werk in?

"Mijn werk bestaat uit het onderhouden van netwerken en zorgen dat de computersystemen van onze klanten optimaal blijven functioneren. Op Curaçao zijn de meeste bedrijven niet groot genoeg om er een eigen IT-afdeling op na te houden. De meeste organisaties besteden het dus uit. Die bied ik een op maat gesneden Service Level Agreement aan, waardoor hun systeem 'up & running' blijft."

Hoe lang doe je dit al?

Na afronding van zijn studie Hogere Informatica in Nederland, kwam Suares in 1991 terug naar Curaçao. "Ik had een aantal jaren in Nederland gewerkt als systeembeheerder en begon na mijn terugkomst voor een Nederlands bedrijf", vertelt Suares. Geholpen door zijn kennis raakte hij betrokken bij de oprichting van Curinfo, de eerste internet service provider op het eiland. In 1997 nam hij de stap voor zichzelf te beginnen en richtte Netsys op. "Het is begonnen als eenmanszaak, maar op dit moment zijn we met zeven man." Een ondernemer in hart en nieren, dus.

Wat is het leukste aan je werk?

De toepassing van innovaties in het systeem van een klant, biedt hem veel voldoening. "Ik zie dat zij door die innovatie een groei doormaken. Op die manier werk ik mee aan de ontwikkeling van het bedrijf. Bovendien is het contact met de klant erg leuk en ik vind het belangrijk een zakelijke band op te bouwen. Door dat MSP-systeem, de monitoring en de remote support, voorkom ik een probleem voordat de klant iets merkt en daar last van krijgt. Ik kan dan op afstand bijtijds ingrijpen." Het nadeel daarvan is dat Suares weleens het commentaar kreeg dat hij een 'luizenbaan' heeft. "Er werd al snel gedacht dat ik niets deed, maar dat was natuurlijk niet zo. Het was alleen niet zichtbaar." Dat is de reden dat Suares nu meer persoonlijk contact met zijn klantenkring onderhoudt en wat vaker een bezoekje brengt aan een bedrijf. "Al heeft een klant geen problemen, we wippen even langs om te kijken hoe het gaat. Maar", en hij lacht, "dan komen er toch kleinigheden naar boven die even wat aandacht verdienen, al is het maar het verplaatsen van een printer."

Wat zijn de minder leuke kanten aan je werk?

Het feit dat hij 24/7 beschikbaar moet zijn kan hem soms tegenvallen. "Het hoort erbij, maar als ik na een werkdag naar huis rijd, loop ik kans dat de telefoon gaat vanwege een storing. Het komt gelukkig niet vaak voor, maar áls zich dit voordoet komt het altijd op het meest ongelegen moment", grinnikt hij. Eén van die momenten was tijdens de Superbowl. "Ik ben een groot fan van American football en had voor die happening thuis een feestje georganiseerd voor 25 man. De wedstrijd is nog geen tien minuten bezig of ik krijg een storingsmelding van één van onze grootste klanten. Ik heb dus weinig van die wedstrijd meegekregen. Jammer!" Aan zijn gezicht te zien is dat laatste een understatement. Wanneer hij meer service verleent dan overeengekomen is in het Service Level Agreement, vinden klanten al snel dat die extra service erbij hoort. "Kijk, ik doe alles om de klant te helpen, ook al valt dat niet onder onze core business. Dat wordt al snel als vanzelfsprekend ervaren. Maar als het ons een keer niet uitkomt, is het dát punt dat de klant onthoudt." Ook dat vindt hij jammer.

Wat was je graag geweest als je dit werk niet zou doen?

"Eerlijk gezegd weet ik dat niet. Na mijn havo leek elektrotechniek me wel spannend. Mijn oom in Nederland had een zaak in die branche. Dus hop, ik naar Nederland en kwam ik op een open dag in die richting terecht. Nee, dat was het niet. Maar bij de ontdekking van computers, was ik om. Dus doe ik nu wat ik doe."